

Tartu Ülikool
Loodus- ja täppisteaduste valdkond
Ökoloogia ja maateaduste instituut
Geograafia osakond

Magistritöö turismigeograafias (30EAP)

COVID-19 piirangute mõju Eestisse sisenevate välisküllastajate reisele

Elys Pikla

Juhendajad:
Siiri Silm, PhD
Janika Raun, PhD

Tallinn 2021

Annotatsioon

COVID-19 piirangute mõju Eestisse sisenevate välisküllastajate reisidele

COVID-19 pandeemia on põhjustanud ülemaailmse kriisi, mis mõjutab kõiki majandussektoreid. Alates pandeemia algusest on kehtestatud piiranguid inimeste liikumisele ja reisimisele, mis on mõjutanud märkimisväärselt turismivaldkonda. Magistritöö eesmärk on teada saada, kuidas muutusid Eestisse sisenevate välisküllastajate reisirid seoses COVID-19 viiruse levikuga ja sellest tulenevate piirangutega. Töös on uuritud välisküllastajate reisirid perioodil 01.02.2020-31.01.2021 passiivsete mobiilpositsioneerimise andmete põhjal. Tulemused näitavad, et COVID-19 viirusest tingitud ülemaailmse leviku tõttu kehtestatud piirangud inimeste liikumisele ja reisimisele vähendasid Eestisse saabuvate välisküllastajate reisirid. Sel perioodil enim küllastas Eestit lähiriikidest saabunud välisküllastajad.

Märksõnad: turism, väliturism, kriisid, COVID-19, mobiilpositsioneerimine

CERCS kood: S230 Sotsiaalne geograafia

Abstract

The impacts of COVID-19 restrictions on inbound tourism to Estonia

The COVID-19 pandemic has caused a global crisis affecting all sectors of the economy. Since the beginning of the pandemic, restrictions have been imposed on the movement and travel of people, which have had a significant impact on the tourism sector. The purpose of the master's thesis is to find out how the travels of foreign visitors entering Estonia changed due to the spread of the COVID-19 virus and the constraints that result from it. The work has examined trips by foreign visitors during the period 01.02.2020-31.01.2021 on the basis of passive mobile positioning data. The results show that restrictions on the movement and travel of people imposed due to the global spread caused by the COVID-19 virus reduced trips by foreign visitors arriving in Estonia. During this period, foreign visitors from nearby countries visited Estonia the most.

Key words: tourism, outbound tourism, crises, COVID-19, mobile positioning

CERCS code: S230 Social Geography

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Teoreetiline ülevaade.....	6
1.1. Turismi ja turismi sihtkoha definitsioonid.....	6
1.2. Turismi ja turismi sihtkoha valikut mõjutavad tegurid.....	7
1.3. COVID-19 leviku mõju turismile	11
1.4. Passiivne mobiilpositsioneerimine	14
2. Andmed ja metoodika	16
2.1. Andmed.....	16
2.2. Metoodika	16
3. Tulemused.....	18
3.1. Külastuste arv	18
3.2. Külastuste kestus.....	21
3.3. Külastuste sagedus	24
4. Arutelu	26
Kokkuvõte	30
Summary	31
Tänuavaldused.....	33
Kirjanduse loetelu	34

Sissejuhatus

Turism on oluline osa üldisest majandustegevusest, kuna turismiturul toimuv on tihedalt seotud kõigi teiste majandusharudega. ÜRO Maailma Turismiorganisatsiooni (UNWTO, 2020) andmetel on viimastel aastakümnetel turism pidevalt laienenud ja muutunud mitmekesisemaks, saades üheks maailma suurimaks ja kõige kiiremini kasvavaks majandussektoriks. 2019. aastal rahvusvaheliste turistide ööbimisega välisreiside arv kasvas võrreldes 2018. aastaga kogu maailmas 4%, jõudes 1,5 miljardini. Maailma Reisi- ja Turisminõukogu (WTTC, 2020) andmetel moodustas 2019. aastal turism 10,3% kogu maailma SKP-st ehk 8,9 triljonit dollarit. Neid numbreid vaadates on arusaadav, et turismivaldkond avaldab mõju maailma majandusele ja vastupidi.

Turismimajanduse osatähtsus Eesti SKP-s ja tööhõives on kaudset mõju arvestades umbes 7–8% ja turism toetub suurel määral väliskülastajatele (MKM, 2020). Eesti Panga (2021) välismaalaste reiside statistika andmetel kulutasid välisturistid Eestis 2019. aastal üle 1,4 miljardi euro, kuid 2020. aastal miljardi euro võrra vähem ehk 410 miljonit eurot. Kui vaadata Statistikaameti (2020; 2021) andmeid, siis 2019. aastal kasutas majutusettevõtete teenuseid 2,3 miljonit välisturisti, kuid 2020. aastal peatus välisturiste majutusettevõtetes 676 000 ehk 70% vähem.

Inimeste reisimist ja turismi sihtkoha valikut mõjutavad mitmed erinevad tegurid. Samuti turisminõudlus on eriti tundlik ohutuse ja tervisega seotud kriiside suhtes (Blake & Sinclair, 2003; Hajibaba et al., 2015). Rahvusvaheliste turistide reisiotsuseid on oluliselt mõjutanud välised sündmused nagu hirm pandeemiade ees ning isiku enda ohutusriskid on ühed peamised tegurid, mis mõjutavad turistide sihtkoha valikuid (Madhavan & Rastogi, 2013; Seabra et al., 2013). COVID-19 pandeemia on põhjustanud ülemaailmse kriisi, mis avaldab mõju kõikidele majandussektoritele k.a turismivaldkonnale. Alates pandeemia algusest on kehtestatud piiranguid inimeste liikumisele ja reisimisele. Rahvusvahelised, riiklikud ja kohalikud reisipiirangud mõjutasid koheselt majandust, sealhulgas rahvusvahelisi reise, välis- ja siseturismi. 2020. aasta saame jagada kaheks perioodiks: jaanuar ja veebruar ehk enne kriisi ning ülejäänud kuud, kui algas COVID-19 viirusest tingitud ülemaailmne kriis. Rahvusvaheliste turistide saabumiste arv langes 2020. aastal võrreldes 2019. aastaga 74% ülemaailmsete reisipiirangute ja turisminõudluse languse tõttu (UNWTO, 2021). Arvestades

praegust olukorda maailma ja Eesti turismivaldkonnas, on oluline omada täpsemat infot, kuidas kehtestatud piirangud inimeste liikumisele on mõjutanud välisküllastajate reise Eestisse.

Käesoleva magistritöö eesmärk on teada saada, kuidas muutusid Eestisse sisenevate välisküllastajate reisirakendades COVID-19 levikuga ja sellest tulenevate piirangutega. Töös uuritakse välisküllastajate reisirakendades perioodil 01.02.2020-31.01.2021 passiivsete mobiilpositsioneerimise andmete põhjal. Uurimustöö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgnevad uurimisküsimused:

- 1) Kuidas muutus COVID-19 levikust tulenevate piirangute tõttu Eestisse sisenevate välisküllastajate arv ja päritolu?
- 2) Kuidas muutus COVID-19 levikust tulenevate piirangute tõttu välisküllastajate reisirakendades kestus?
- 3) Milline oli COVID-19 levikust tulenevate piirangute tõttu Eestisse sisenevate küllastuste sagedus?

Magistritöö koosneb neljast peatükist. Esimeses peatükis ehk teoreetilises osas antakse ülevaade turismi ja turismi sihtkoha definitsioonist. Samuti turismi sihtkoha valikut mõjutavatest teguritest ning COVID-19 levikust tulenevate piirangute ja kriiside mõjust turismile. Järgmises osas kirjeldatakse töös kasutatud passiivse mobiilpositsioneerimise andmeid ja metoodikat. Kolmandas peatükis esitatakse uurimuse tulemused ning sellele järgnevad arutelu ja kokkuvõte.

1. Teoreetiline ülevaade

1.1. Turismi ja turismisihtkoha definitsioonid

Turismi mõiste defineerimisel kasutatakse kõige enam UNWTO definitsiooni, mis ütleb, et turism on sotsiaalne, kultuuriline ja majanduslik nähtus, mis on seotud inimeste liikumisega väljapoole oma igapäevast elukeskkonda ja puhkus on enamuste reiside peamine motivaator (UNWTO, 2010). Toomani ja Müristaja (2008) seisukoht on see, et turismi võiks vaadelda kui süsteemset käsitlust. Turismi üheks osaks on paigad, kust turistid tulevad ja kohad, kuhu turistid lähevad ning nende omavahelised suhted. Süsteemi kuuluvad ka inimesed, kes külastajatenä asuvad väljaspool oma igapäevast tegevuspiirkonda. Samuti on oluline osa turismiinfrastruktuuril ja –võrgustikel, mis rahuldavad turisti vajadusi. Kõike eelnevat arvesse võttes on tähtsal kohal ka suhted turistide ja kohaliku kogukonna vahel. McKercheri (2021) uuringu tulemused näitavad samuti turismisüsteemi keerukat olemust. Samuti rõhutab ta seda, et oluline on jälgida üksikisikute käitumismotiive sihtkohtades ehk individuaalseid turismisüsteeme ning seeläbi mõista nende reisimise põhjuseid.

Turismi sihtkoha määratlemiseks on mitmeid erinevaid lähenemisviise ja mõisteid. Üks uuemaid kirjeldusi turismisihtkohast on välja antud UNWTO poolt (2019), kus on defineeritud turismisihtkohta kui füüsilist ruumi halduslike ja/või analüütiliste piiridega või ilma piirideta, kus turist veedab vähemalt ühe öö. Sihtkoht on turismitoodete, -teenuste, -tegevuste ja -kogemuste klaster üheskoos turismi väärtusahela ja põhilise üksusena turismianalüüsis. Sihtkoht hõlmab erinevaid osapooli, moodustades suuremaid sihtkohapiirkondi. Samuti sihtkoha kuvand ja identiteet mõjutavad konkurentsivõimet turul.

Viimastel aastakümnetel on erinevad autorid sihtkohta kirjeldanud erinevalt ja turismisihtkohale ei saa anda ühtset ja ainukest definitsiooni. Näiteks Framke (2002) arusaam on see, et sihtkoht on geograafiline piirkond, millel on maastikulised ja kultuurilised omadused ning mis on võimeline pakkuma turismitoodet, -teenust nagu näiteks transporti, majutust, toitlustust ja vähemalt ühte tegevust või kogemust turistile. Samuti suhtlus, igapäeva tegevused, koostöö ja võrgustike loomine on olulised tegevused sihtkohtade, turistide ja nende omavaheliste suhete kirjeldamisel. Morrison (2018) on öelnud, et sisuliselt on turismisihtkoht piirkond, mis on atraktiivne külastajatele ja turismisihtkohal on mitmeid

erinevaid tunnusjooni. Sihtkohta võib pidada geograafiliseks piirkonnaks, millel on halduspiir või piirid. Nendeks võib pidada mandreid, osariike, provintse, omavalitsusi ja muid haldusüksuseid, aga ka turismikuurorte või isegi üksikuid turismitooteid (Saarinen, 2004). Lisaks on Morrison (2018) maininud, et turismi sihtkohas on turistile leitavad ööbimisvõimalused, turismitooted ja -teenused. Samuti on sihtkohas olemas hästi toimiv sihtkohaturundus ning loodud on sihtkoha arendus- ja turundusorganisatsioon, mis juhib ja koordineerib sihtkoha turismi. Baggio (2010) on oma uuringus välja toonud, et turismi sihtkohti peetakse keerulisteks süsteemideks, mis hõlmavad paljusid erinevaid erasektori ettevõtteid, organisatsioone, valitsusasutusi, eraisikuid ja muid ühinguid, kelle omavahelised suhted on tavaliselt dünaamilised ja mittelineaarsed.

Oluline on mõista, et sihtkoht on turismisektoris kesksel kohal ja turismi tuleks vaadata ühtse süsteemina, kuid sama tähtis on ka turismipoliitika ja -strateegiate väljatöötamiseks mõista turistide sihtkoha valikuid ja neid mõjutavaid tegureid.

1.2. Turismi ja turismi sihtkoha valikut mõjutavad tegurid

Maailm on pidevas muutumises ja muutused toimuvad kõikjal nii majanduses, poliitikas, sotsiaal-kultuurilises keskkonnas, tehnoloogias, looduskeskkonnas kui ka turismivaldkonnas. Nii nagu turism avaldab mõju maailma majandusele, siis ka turismile avaldavad mõju paljud välised, kontrollitavad kui ka kontrollimatud tegurid, ennekõike kiiresti ja dünaamiliselt muutuv maailm. Majandusliku koostöö ja arengu organisatsiooni (OECD, 2018) uuringu järgi mõjutavad tulevikus turismivaldkonda mitmesugused ülemaailmsed demograafilised, majanduslikud, poliitilised, tehnoloogilised ja keskkonnaga seotud muutused, mis toovad endaga kaasa nii uusi võimalusi kui ka riske. Nende hinnangul on peamised turismi mõjutavad tegurid turistide arvu suurenemine ja turisminõudluse muutused, jätkusuutliku turismi kasv, tehnoloogia ja mobiilsuse areng. Samuti on Eesti riiklikus turismiarenduskavas (2013) maailma ja Euroopa turismisektori hetkeolukorda kirjeldades mainitud, et turismi mõjutavad praegu ja ka tulevikus mitmed üleilmsed sotsiaalmajanduslikud trendid. Nendeks on elanikkonna vananemine, terviseteadlikkuse kasv, väärtushinnangute muutused, kliimaatilised tingimused, transpordiühenduse areng. Samuti on turismiarenduskavas öeldud, et reisimisel on suurem rõhuasetus individuaalsusel, pikemate reise asendumine lühemate

nädalalõpureisidega, erihuvidel põhinevate reise osakaalu suurenemine ning kommunikatsioonitehnoloogia kiire areng.

Turismikeskkonda ja selle arengut mõjutavad mitmed makrokeskkonna (majandus-, sotsiaal-kultuuriline, poliitiline, tehnoloogiline ja ökoloogiline keskkond) kui ka mikrokeskkonna tegurid. Kui vaadata eelnevalt nimetatud tegureid täpsemalt, siis **majanduskeskkond** on seotud turisminõudlusega ning majandustegurid võivad mõjuda turismile nii positiivselt kui ka negatiivselt. Positiivseks mõjuks on riigi või sihtkoha üldine majanduskasv, majanduslik stabiilsus, aga ka inimeste sissetulekute suurenemine, mis katab nende põhivajadused ning neil on lisa ressurss säästmiseks, investeerimiseks ning luksuskaupade- ja teenuste tarbimiseks (puhkus välismaal, restorani külastus jne) (Tooman, 2010). Samuti mõjutavad turismimajandust neisse tehtavate investeeringute mahud, valuutakurss ja hinnatase (nt kütuse, toiduainete ja teenuste hind) ning vastupidiselt negatiivseks mõjuks turismile on üldine majanduskriisiperiood, inimeste sissetulekute vähenemine (Weaver & Lawton, 2014).

Sotsiaal-kultuurilise keskkonna tegurid, mis avaldavad mõju turismile ja selle arengule, on ühiskonna käitumine, tavad, väärtused, kombed, elustiil, haridustase ja eelistused. Samuti avaldavad mõju demograafilised tegurid, nagu näiteks rahvastiku vananemine, perekonna suuruse ja koosluse muutused. Sotsiaal-kultuurilis keskkonna negatiivseks mõjuks turismi arengule võib pidada kohalike kogukondade vähest turismiteadlikkust ja tihtipeale ka turismivaenulikkust (Camilleri, 2018). **Poliitiline keskkond** hõlmab seadusi, valitsusasutusi ja survegrupe, kellel on mõju turismiorganisatsioonidele ning ettevõtjatele. Selle keskkonna tegurite hulka kuuluvad näiteks riigi üldine poliitiline olukord (inflatsioon, välisinvesteeringute poliitika, regulatiivsed õigusaktid, valitsuse turismipoliitika, reisipiirangud). Poliitiline keskkond mõjutab turismi arengut mitmeti. Poliitilised, õiguslikud ja regulatiivsed küsimused võivad mõjutada turismiettevõtete elujõulisust. Seetõttu võivad kõik muudatused valitsuste prioriteetides (nt riiklikud kulutused) viia turgude avanemiseni või sulgemiseni. Riikide valitsused ja nende õigussüsteemid võivad ärisid paljudes valdkondades hõlbustada või takistada. Seetõttu on kõik poliitilised muudatused tihedalt seotud õiguslike ja majanduslike küsimustega. Näiteks on uued Euroopa Liidu määrused suurendanud konkurentsi Euroopa lennunduses (Camilleri, 2018). Poliitilised otsused, ekstreemsed sündmused, terrorism, rahutused võivad avaldada turismile nii otsest kui ka kaudset mõju ning selliseid muutusi ei saa turismimajandus ise suunata ega kontrollida. Viimaste

aastakümnete jooksul on kriisid ja katastroofid põhjustanud märkimisväärset kahju, pannes kogu maailmas turismitööstusele suure koormuse, kuna turismivaldkond on väga haavatav mitmesuguste looduslike ja inimtekkeliste ohtude suhtes (Hosie & Pforr, 2016). Samuti kriisidest või katastroofidest tulenevad otsesed ja kaudsed kahjud ei mõjuta omakorda mitte ainult turismitööstust ennast, vaid mõjutab kogu riigi majandust ja eriti seda riigis, kus suur osa SKPst tuleb turismist (Scott & Laws, 2006). Käesoleval ajal on COVID-19 pandeemia põhjustanud ülemaailmse kriisi ning on mõjutanud nii turismivaldkonda kui ka kogu maailma majandust.

Tehnoloogilise keskkonna tegurid mõjutavad turismiettevõtteid nagu ka kõiki teisi ettevõtteid. Infotehnoloogia võimaldab jäädvustada ja töödelda ettevõttele olulist informatsiooni. Tehnoloogiate areng loob uusi turundus võimalusi (sihtkohtade, reisipakettide ja turismitoodete turundus). Infotehnoloogia süsteeme saab kasutada info vahetamiseks, reisitoodete ja –teenuste broneerimiseks ning ostmiseks (Gretzel, Werthner, Koo & Lamsfus, 2015; Sigala, 2018). Digitaalne revolutsioon ja digitaaltehnoloogia on toonud olulisi uuendusi erinevates valdkondades k.a turismis. Uued tehnoloogiad on suunatud turismis kvaliteedi parandamisele, eeldades, et nutikus ja jätkusuutlikkus on õige paradigma nii külaliste kui ka kohalike elanike elukvaliteedi ja sotsiaalsete väärtuste parandamiseks (Pencarelli, 2020). Tehnoloogiline areng on muutnud inimeste reisimisviise ja seda alates sihtkoha valikust, kuni selleni, mida reisil olles tehakse ja isegi aja jooksul pärast seda, kui ollakse reisilt tagasi tulnud (Vidal, 2019).

Mobiiltelefonist ja rakendustest on saanud inimestele reisiplaneerija, reisijuht, reisibüroo, kaart ja palju muud, mis haldab reisimisega seotud broneeringuid (Dongwook & Sungbum, 2017). Näiteks Sigala (2020) on oma uuringus välja toonud, et tehnoloogia on COVID-19 vastu võitlemise ning turismi ja majanduse taasavamise lahenduste keskmes, nt liikuvuse jälgimise rakendused, robotiseeritud tehisintellektiga puutetundliku teenuse osutamine, digitaalsed tervisepassid ja identiteedikontrollid, sotsiaalne distantseerimine, suurandmed ja muud juhtimistehnoloogiad. Samuti tehnoloogiat ja roboteid saaks kasutada materjalide jagamiseks, avalike ruumide desinfitseerimiseks ja steriliseerimiseks, kehatemperatuuri mõõtmiseks, tagades ohutuse ja turvalisuse.

Ökoloogilise keskkonna teguritest mõjutavad turismi kliima- ja keskkonnamuutused. Keskkonna probleemide tõttu on looduslik keskkond muutumas turismikeskkonna üha olulisemaks osaks. Ökoloogilist keskkonda koormavad kõige enam õhu saastamine transpordivahendite heitgaasidega, looduse ja vee saastamine inimeste tarbimistegevuse jääksaadustega ning seda eriti massiturismi piirkondades, samuti eheda looduspildi rikkumine ehitiste ja rajatistega (Barkauskas, Barkauskiene & Jasinskas, 2015). Loodusõnnetused nagu näiteks tsunamid, maavärinad, vulkaanipursked on näidanud, et nende mõju on erinev turismisektorile. Esiteks looduskatastroofi tagajärjel selles sihtkohas aeglustub tegevus turismis ja kõikides muudes tegevusvaldkondades. Teiselt poolt on sellised katastroofid hea kriisijuhtimise korral võimalised soodustama tugevat solidaarsustunnet. Seetõttu on katastroofi juhtimine paljude turismisihtkohtade jaoks oluline strateegia, kuna pole võimalik täpselt teada, millal ja mis määral loodusõnnetus juhtub (Goodwin, 2005; Genç, 2018).

UNWTO (2017) kohaselt turismisihtkohad sisaldavad peamisi põhielemente, mis meelitavad külastajaid sihtkohta ja nende pakkumine ning kvaliteet mõjutavad reisiotsust. Nendeks on näiteks vaatamisväärsused, mis on tihti külastajate tähelepanu keskmes ja võivad anda turistile esmase motivatsiooni sihtkoha külastamiseks. Neid võib liigitada looduslikeks (rannad, mäed, pargid, ilm), ehitisteks (muinsuskaitsealised mälestusmärgid, religioossed hooned, konverentsi- ja spordirajatised) või kultuurilisteks (muuseumid, teatrid, kunstigaleriid) (Ram et al., 2016). UNWTO (2017) on veel teisteks olulisteks elementideks pidanud sihtkoha lisavõimalusi ehk mugavusi, milleks on mitmed teenused, mis toetavad külastajate viibimist sihtkohas nagu transport, majutus, toitlustus, kaubanduskeskused jne. Samuti on valiku tegemisel oluline ligipääsetavus sihtkohta (maanteed, lennu-, rongi- ja laevaliiklus) ja millised on viisanõuded ning riiki sisenemise tingimused. Olulist rolli mängivad ka turismis töötavad inimesed ja kohalikud elanikud, kes loovad lisaväärtuse turismikogemusele. Toader et al. (2014) on öelnud, et turismisihtkoha valik on oluline otsus, mis enamasti põhineb varasemal kogemusel. Peamised tegurid, mis aitavad kaasa turismisihtkohtade valimisele on hinnatase ja teenuste kvaliteet. Samuti on nad maininud, et hinnategurid on seotud transpordikuludega sihtkohta ja tagasi, toitlustus-, majutuskuludega ning muude teenuste hindadega.

Kirjanduses mitmed autorid kinnitavad, et turismisihtkoha valimine ei ole alati lihtne protsess ja seda mõjutavad ka reisimotivatsioon (Nicoletta & Servidio, 2012), eelnev külastuskogemus (Masiero & Qiu, 2018) ja kõige tähtsamaks peetakse turismi sihtkoha kuvandit (Stylos et al., 2016; Zhang et al., 2018). Seega saame eelneva lühikokkuvõtteks öelda, et inimeste reisimist ja turismi sihtkoha valikut käesoleval ajal mõjutavad mitmed erinevad tegurid.

Teema kokkuvõtteks võib öelda, et turismil on oluline osa riigi üldises majandusarengus, kuna turismiturul toimuv mõjutab majandust ja on ka ise mõjutatud mitmetest teistest majandussektoritest. Turismi mõjutavad mitmed tegurid, eelkõige aga kiiresti ja dünaamiliselt muutuv keskkond. Muutused on tänase maailma üheks võtmesõnaks ning muutused toimuvad kõikjal: konkurentsituatsioonis, majanduses, poliitikas, tehnoloogiates, looduskeskkonnas, turisminõudluses jne. Tuleviku turism on muutumises ja oluliseks osaks saavad olema tehnoloogilised lahendused, keskkonnateadlikkus ning säästev mõtteviis.

1.3. COVID-19 leviku mõju turismile

Kuigi mõistetel kriis ja katastroof on erinevad tähendused, siis kasutatakse kirjanduses neid vaheldumisi (Milenov, 2007). Kriis on soovimatu, erakorraline, sageli ootamatu ning ajaliselt piiratud protsess, mis on vastuolus arenguvõimalustega. See nõuab koheseid otsuseid ning vastumeetmeid selleks, et organisatsiooni või sihtkoha areng liiguks taas positiivses suunas ning tuleb ära hoida negatiivseid mõjusid nii palju kui võimalik (Glaesser, 2007). UNISDR (2009) on määratlenud oma terminoloogias katastroofi, kui traagiliste tagajärgedega sündmust või õnnetust, mille võivad põhjustada looduslikud protsessid või inimtegevus (terrorirünnak, keemia- ja tuumarelvade kasutamine, sõda). Samuti on öeldud, et katastroof on äkiline ja laiaulatuslik protsess ühiskonna normaalses toimimises, mis põhjustab inim-, materiaalseid-, majandus- ja keskkonnakahjusid. Sellest tulenevalt ei ole ühiskonnal võimekust saada olukorraga hakkama või väljuda protsessist omapoolsete ressurssidega (UNISDR, 2009). Käesolevas magistritöös kasutakse COVID-19 leviku mõju kirjeldamiseks kriisi mõistet ning keskendutakse eelkõige kriisi mõjule turismivaldkonnas.

Turismikriiside tüübid on erinevad ja neil on mitu alamkategooriat. Kriisisündmuste tüübid võib näiteks jagada loodusõnnetusteks, julgeolekukriisideks, majandus- ja finantskriisideks, tervise-, keskkonnaohutusega, avaliku arvamusega seotud kriisideks ning inimtegevusest

põhjustatud õnnetusteks (UNWTO, 2011). Terviseohutusega seotud kriisideks võib pidada haiguspuhanguid nagu näiteks epideemiad (SARS, MERS, HINI, linnugripp), nakkushaigused (hullu lehma tõbi, suu- ja sõrataud, HIV/AIDS, Ebola) (Duan, Xie ja Morrison, 2021).

Majandus- ja finantskriisidel on sügavalt negatiivne mõju kogu maailma turismimajandusele (Ritchie et al., 2010; Page et al., 2012). Samuti turismisihtkohtade majanduskeskkonda mõjutavad looduskatastroofid, sotsiaalsed rahutused, tervise ohutusega seotud kriisid ning julgeolekukriisid nagu terrorirünnakud, sõjad, poliitiline ebastabiilsus, piirkondlikud konfliktid (Novelli et al., 2018). Looduskatastroofid ja julgeolekukriisid põhjustavad turismisihtkohtadele nähtavat kahju (Kiliclar et al., 2018).

Terrorirünnakud on turismisihtkohtade üks suuremaid kriise, mis sunnib tugevdama turvakontrolli. Näideteks 2001. aasta 11. septembri terrorirünnak tõi seiretegevuse märkimisväärse kasvu kogu maailmas ning muutused Ameerika Ühendriikide reisi-, kaubandus- ja julgeolekupoliitikas (Torabian & Mair, 2017). Nende kriiside mõju turismile on äkiline ja hävitav, mis põhjustab sageli sihtkohtade normaalse töövõime kadumise, turismivoogude vähenemise või turismi katkemise ning turismiettevõtete sulgemise. Turism on teenindussektor, mis tugineb suuresti mainele ja kriisidel on suur negatiivne mõju sihtkohtade kuvandile ja mainele (Rittichainuwat et al., 2018). Lisaks väärneb märkimist, et sotsiaalmeedia on tõusnud peamiseks kommunikatsioonivahendiks kriisiolukordades. Morakabati (2013) on öelnud, et pidevad konfliktid, terroristlik tegevus ja poliitiline ebastabiilsus mõjutavad sihtkohtade pikaajalisi investeerimisvõimalusi. Samuti turisminõudlus on eriti tundlik ohutuse ja tervisega seotud kriiside suhtes (Blake & Sinclair, 2003; Hajibaba et al., 2015). Rahvusvaheliste turistide reisiotsuseid on oluliselt mõjutanud välised sündmused nagu hirm pandeemiade ja terrorirünnakute ees ning isiku enda ohutusriskid on peamised tegurid, mis mõjutavad turistide sihtkoha valikuid (Madhavan & Rastogi, 2013; Seabra et al., 2013). Kriisid mõjuvad kogukonna elanike töökohtadele ja palkadele. Samuti mõjutab kogukonnaelu, avaliku heaolu ja vaimse tervise halvenemist, mis omakorda mõjutab kohalike elanike suhtumist kohaliku turismi arendamisse (Stylidis & Terzidou, 2014). Reisikorraldajatel on tänapäeval sihtkohtade kuvandite loomisel väga oluline roll. Selles globaalses mahus võivad nad märkimisväärselt mõjutada rahvusvahelisi turismivoogusid riiki, mida tabavad ohu- ja julgeolekuriskid. Samuti kriisisündmused

sunnivad reisikorraldajaid teatud ajaks tegevuse lõpetama või reisikorraldajad peavad vähendama reisijate jõudmist riskipiirkonda (Cavlek, 2002).

Lähiaastal on muutunud COVID-19 viiruse ülemaailme levik sagedaseks teemaks nii Eestis ning kogu maailmas. COVID-19 pandeemia on põhjustanud ülemaailmse kriisi, mis mõjutab kõiki majandussektoreid. Alates pandeemia algusest on kehtestatud piiranguid inimeste liikumisele ja reisimisele, mis on mõjutanud märkimisväärselt turismivaldkonda.

Oluline on märkida, et turism on eelnevalt kokku puutunud paljude kriisidega. Aastatel 2000-2015 oli peamisteks sündmusteks 11. septembri terrorirünnakud, raske ägeda respiratoorse sündroomi (SARS) puhang (2003), ülemaailmne majanduskriis, mis avaldus aastatel 2008/2009 ja 2015. aasta Lähis-Ida respiratoorne sündroom (MERS). Ükski neist ei põhjustanud turismi globaalse arengu pikaajalist langust (Gössling et al., 2021). Kui võrrelda COVID-19 pandeemiat eelnevate kriisidega, siis see hõlmab kogu maailma ja on põhjustanud suure languse majanduses.

Rahvusvahelised, riiklikud ja kohalikud reisipiirangud mõjutasid koheselt majandust, sealhulgas turismisüsteeme ehk rahvusvahelisi reise, siseturismi, külastusi ning seetõttu ka erinevaid valdkondi nagu lennundust ja muud transporti, kruiise, majutust, toidlustus, konverentse, festivale, spordiüritusi. Kuna reisimine aeglustus kriisi tõttu kiiresti ja paljud riigid kehtestasid reisikeelde, sulgesid piire või kehtestasid reisijatele karantiini, vähenes rahvusvaheline turism järsult (Gössling et al., 2021). Samas COVID-19 pandeemia pole ainus oht, millega maailm silmitsi seisab, vaid on ka teisi globaalseid kriise, näiteks kliimamuutused, mis mõjutavad maailma ja ohustavad paljude ellujäämisvõimalusi. Pandeemia dünaamika on rõhutanud, kuidas sotsiaalsed, majanduslikud ja ökoloogilised mõjud on põimunud ning õigluse põhimõtted on õiglasema tuleviku loomiseks hädavajalikud (Rastegar et al., 2021).

Uuringud näitavad, kuidas rahvusvahelise reisimise piiramine või keelamine ja riiklike isoleerimismeetmete kehtestamine muutis inimeste igapäevaelu, nende ruumilist käitumist ja sotsiaalset suhtlemist. Näiteks on kasutatud mobiilset positsioneerimist Soomes elavate eestlaste aegruumilise käitumise uurimiseks. Selle uuringu tulemusel saadi Soomes elavate eestlaste näitel uusi teadmisi selle kohta, kuidas mõjutasid liikumispiirangud ja riigipiiride sulgemine nende igapäevaelu (Järv et al., 2021).

Samuti Hinsbergi et al., (2021) tehtud uuringus, mille eesmärk oli koostada turismiarengu sekkumisloogikad ja –stsenaariumid aastateks 2021-2023, on välja toodud, et COVID-19 on mõjunud teatud reisimise trendidele nagu näiteks on vähenenud massiline sihtkohtade külastamine, lennutranspordi kasutamine. Pigem on kasvanud nõudlus siseturismi järgi ning tehakse viimase hetke broneeringuid või reisiotsus tuleb spontaanselt. Samuti suureneb lähimate sihtkohtade külastatavuse kasv, mis tähendab, et reisitakse rohkem lähiriikides või koduriigis. Neid trende näitavad ka Statistikaameti andmed (2021), millest saab välja lugeda, et 2020. aastal välisturiste peatus Eestis 70% vähem võrreldes 2019. aastaga ning enim saabus väliskülastajaid lähiriikidest nagu Soome, Läti, Venemaa ning kaugemate riikide turistide arv vähenes ligikaudu 90%. Samas pikenes kaugematest riikidest tulevate turistide reisi kestus, mida pikendas tõenäoliselt karantiin nõuded ja reisipiirangud. Kui vaadata siseturismi andmeid, siis siseriiklike turistide osakaal ületas välisturistide osakaalu. Kokkuvõtteks võib öelda, et COVID-19 ja kriisid avaldavad mõju siseturistide ning välisturistide reisimise trendidele.

1.4. Passiivne mobiilpositsioneerimine

Turismiuuringutes on külastajate liikumise jälgimiseks kasutatud erinevaid meetodeid. Nendeks võivad olla otsesed vaatluse, küsitluse- ja intervjuupõhiseid meetodeid, reisipäevikud või digitaalne jälgimine, mida saab läbi viia GPS-jälgimise abil või kasutades spetsiaalseid seadmeid, mobiilirakendusi, Wi-Fi, Bluetoothi või geosilte (Hardy et al., 2017).

2003. ja 2004. aastal viidi läbi Eestis esimesed uuringud, kus kasutati mobiilset positsioneerimist ühiskonna aegruumilise käitumise uurimiseks (Ahas & Mark, 2005). Mobiilpositsioneerimise andmetel on suur potentsiaal, kuna mobiiltelefonid on ühiskonnas laialt levinud ja see aitab kirjeldada turistide tegelikke liikumisharjumusi. Näiteks on Eestis varasemalt analüüsitud välisturistide ruumitarbimise sesoonsust ning selleks uuringuks kasutati anonüümseid rändlusteenuse põhiseid mobiilpositsioneerimise andmeid (Ahas et al., 2007). Passiivsed mobiilpositsioneerimise andmed on paljutootav allikas turismi uurimiseks, sest andmebaas on ruumiliselt ja ajaliselt täpsem kui tavaline turismistatistika (Ahas et al., 2008). Samuti on kasutatud väliskülastajate mobiilpositsioneerimise andmeid analüüsima valitud sihtkoha külastamisharjumusi, millal ja kui palju aega on veetnud külastaja sihtkohas ning millised kohad on erinevate rahvuste seas populaarsed (Raun et al., 2016). Rohkem kui kümme aastat kestnud uuringud selles valdkonnas on tõestanud nende andmete potentsiaalset

kasutamist ametlikus turismistatistikas, parandades andmete ajakohasust võrreldes muude traditsiooniliste meetoditega (Saluveer et al., 2020).

2. Andmed ja metoodika

2.1. Andmed

Käesolevas magistritöös on kasutatud Elisa Eesti AS (edaspidi Elisa) passiivse mobiilpositsioneerimise andmeid. Andmebaasis on kajastatud Eestis viibinud väliskülastajate telefonide kõnetoimingud siinses mobiilsidevõrgus perioodil 01.02.2020-31.01.2021. Andmed on mobiilsideoperaatori poolt anonümiseeritud, igale SIM-kaardile on loodud unikaalne ID, mis on kogu andmestiku perioodi jooksul muutumatu, st kui väliskülastaja külastab Eestit mitmel korral, siis on ta andmestikus kajastatud sama ID koodiga mitu korda.

Analüüsi aluseks on reisidel põhinev andmestik. Reisid on arvatud kasutades Saluveer et al. (2020) artiklis kirjeldatud metoodikat. Käesoleva töö aluseks olev andmestik sisaldab väliskülastaja unikaalset identifitseerimiskoodi, külastuse ID-d, telefoni SIM-kaardi päritoluriiki (rändlusteenuse partnerriiki), külastuse algus- ja lõppkuupäeva, kellaega ning külastusetüüpi ehk kas külastus oli ühepäevakülastus või mitmepäevakülastus. Turu-uuringute ASi (2020) läbi viidud uuringu kohaselt on Elisal 36% turuosast. See tähendab, et selles töös esitatud andmed moodustavad hinnanguliselt ca 1/3 kõikidest Eestisse tehtud väliskülastustest ja andmed ei ole üldistatud esindamaks kõiki uuritava perioodil Eestit külastanud väliskülastajaid.

2.2. Metoodika

Magistritöö aluseks olevast reiside andmestikust on eemaldatud külastused, mille kestus oli rohkem kui 90 päeva, kuna eesmärgiks oli kaasata valimisse turismireise ning üle 90 päeva kestvad külastused oleks olnud liiga pikad. Lisaks on eemaldatud andmetest külastajad, kelle puhul oli külastuse tüübiks transiitreisijad, kes viibisid Eestis alla nelja tunni ning liikusid mööda kindlaid transiidikoridore. Peale andmete korrastamist on kõigepealt välja arvatud väliskülastajate jaotus osakaalude järgi ja kuude lõikes. Seejärel on välja arvatud keskmine külastuste arv ja kestus kuude ning nädalapäevade lõikes ning neid omavahel võrreldud. Järgmiseks on uuritud kuidas jagunevad reiside osatähtsused sõltuvalt reisi tunnustest (päritoluriik, külastuste arv, reisi kestus). Samas peab mainima ka seda, et tulemusi vaadates ei saa teada, kas telefoni omanik on ka tegelikult SIM-kaardi päritoluriigi kodanik.

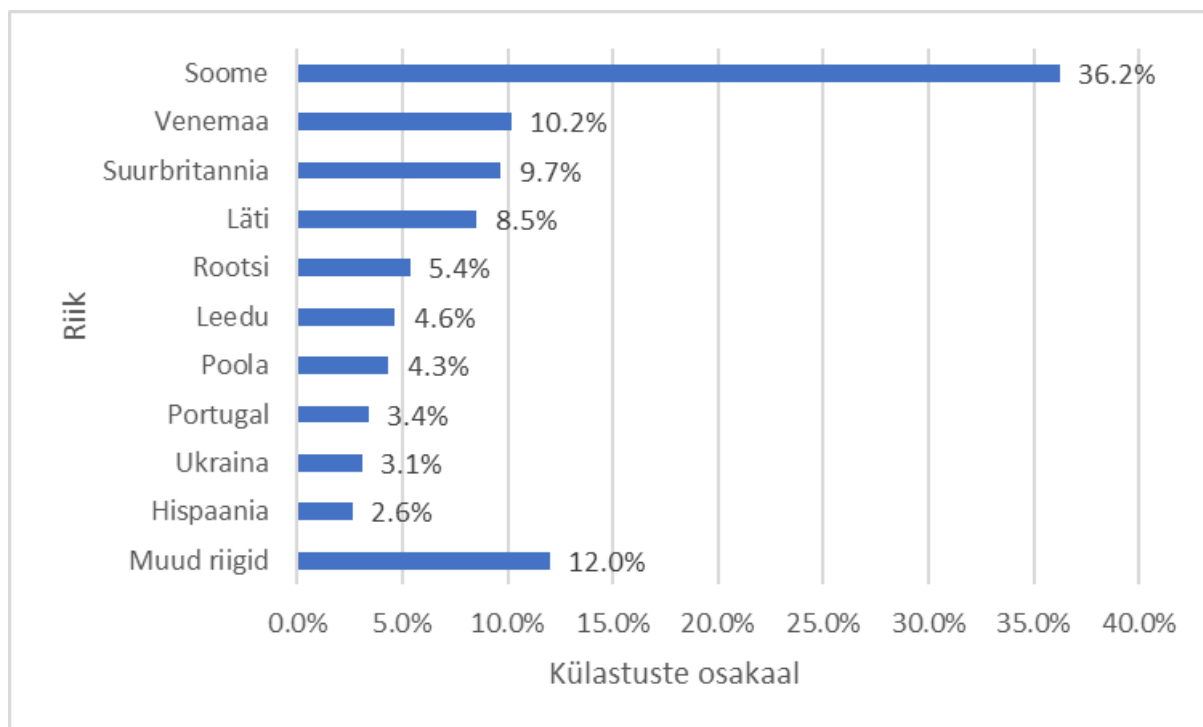
Tulemusi on võrreldud 01.01.2020-31.01.2021 kehtestatud piirangutega Eestisse reisimiseks seoses COVID-19 levikuga. Kriis.ee (2020) andmetel alates **12.03.2020-17.05.2020** kehtestati Eestis eriolukord ning Hiina, Itaalia, Iraani, Lõuna-Korea, Prantsusmaa, Saksamaa, Austria, Jaapani, Singapuri ja Hispaania riikidest tulevad välisriigi kodanikud pidid olema kaks nädalat isolatsioonis. Samuti peatati eriolukorra kehtestamisega Eesti lennuväljadele saabuvad lennud, mille lähte- või sihtkoht asus riigis, kus viimase 14-päevane kumulatiivne koroonaviirusesse haigestumine 100 000 elaniku kohta oli suurem kui 25 elanikku. **Alates 18.05.2020** pikendati Eesti riigipiiri ületamise piirangut ja 14-päevast karantiini riiki sisenemisel inimestele, kellele see kehtis ka varem. Ilma karantiinita said üle piiri Eestisse tulla haigustunnusteta Läti ja Leedu kodanikud, elamisloa või elamisõiguse omanikud. Eestisse said tulla ka haigustunnusteta Soome kodanikud, elamisloa või -õiguse omanikud, kes tulid siia tööle, õppima või tungivatel perekondlikel põhjustel nagu lähisugulasega kohtumine, matused, pulmad, haigusjuhtumid. Jätkuvalt tohtis Eesti riigist läbi sõita haigustunnusteta välismaalane, kes liikus siitkaudu oma koduriiki. Riiki võisid siseneda kauba ja tooraine transportijad, rahvusvahelise kauba- ja reisijateveoga seotud isikud, Eestis tegutseva ettevõtte tehnoloogilise tööga seotud inimesed, tervisehoiuteenuste osutajad, diplomaadid, rahvusvahelise sõjalise koostöö raames saabuvad inimesed (haigustunnusteta inimesed võisid siseneda ilma karantiinita).

Alates 01.06.2020 võis Eesti riiki siseneda haigustunnusteta ja tuli arvestada 14 päeva liikumisvabaduse piiranguga, juhul kui saabuti siia riigist, kus viimase 14 päeva COVID-19 haigestunute arv 100 000 elaniku kohta oli suurem kui 15. Väiksema haigestunute arvuga riigist tulles karantiinis viibima ei pidanud. **Alates 06.07.2020** piirangud leevenesid ja Eestisse võis siseneda madalama nakkustasemega ELi-välistest riikidest või transiidina läbi ELi riikide, kus nakatunuid oli 100 000 elaniku kohta vähem kui 16 ning 14-päevast liikumispiirangut ei rakendatud. **Alates 28.09.2020** leevenes Lätist, Leedust ja Soomest põhjendatud juhtudel Eestisse saabujaile eneseisolatsiooni kohustus, et lihtsustada piiriülest liikumist ühtses majandusruumis. **Alates 29.10.2020** lühendati nii piiriületuse järgse liikumisvabaduse piirangu kui ka koroonaviirusesse nakatunu lähikontaktse karantiini kestust 14-lt 10 päevale. **Alates 28.12.2020** kehtestati Suurbritanniast saabujatele eneseisolatsioon 14 päevani. **Alates 01.01.2021** kehtestati Suurbritanniast ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigist SARS-CoV-2 testi kohustus, mis tuli teha 72 tundi enne reisi algust.

3. Tulemused

3.1. Külastuste arv

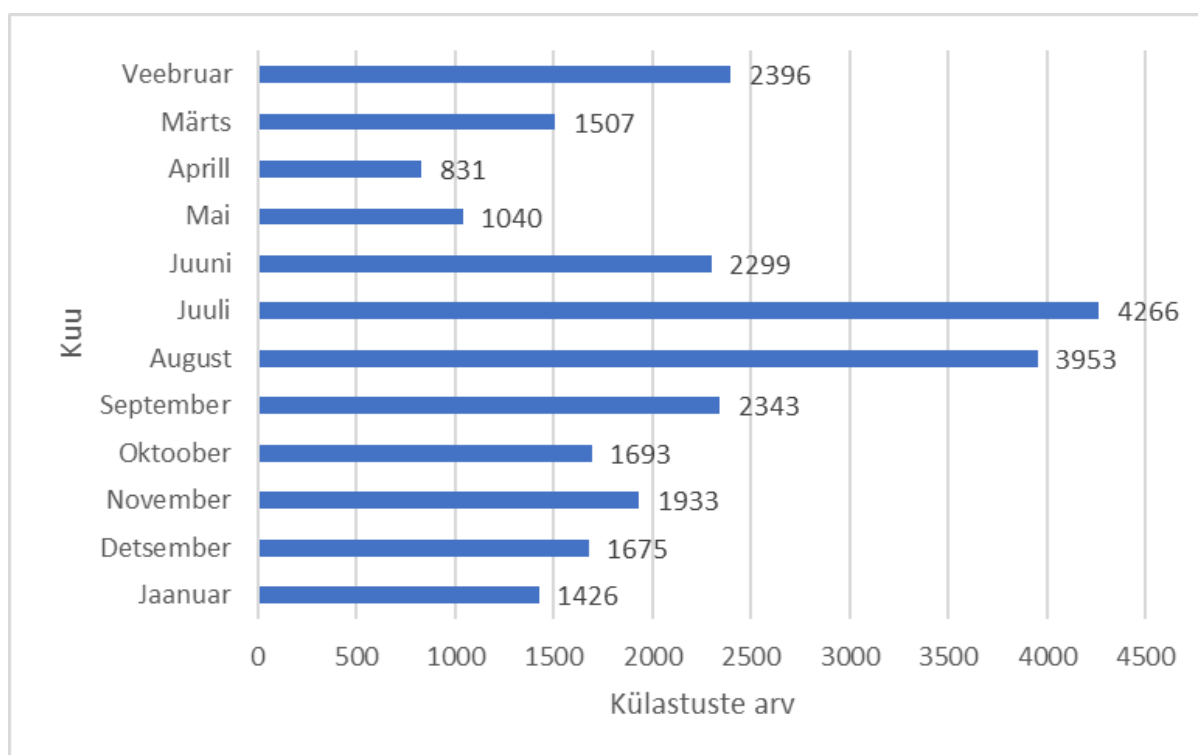
COVID-19 ehk 01.01.2020 - 31.01.2021 perioodil oli andmetes 504 726 väliskülastajat, kes tegid kokku 774 008 reisi ehk külastust. Sel perioodil tehti külastusi 124-st erinevast riigist, aga käesoleva töö analüüsis on välja toodud kümme enam külastanud riiki. Eestit külastanud väliskülastajate seas oli kõige enam Soomest (36,2%), Venemaalt (10,2%) ja Suurbritanniast pärit inimesi (9,7%). Neile järgnesid Eesti teised naaberriigid ehk Läti (8,5%), Rootsi (5,4%), Leedu (4,6%) ja Poola (4,3%) ning seejärel Portugal (3,4%), Ukraina (3,1%), Hispaania (2,6%) ja muud riigid (12%) (joonis 1). Kogu uuritava perioodi jooksul oli enam väliskülastajaid lähiriikidest.

Joonis 1. Külastuste jaotus riikide lõikes, veebruar 2020 kuni jaanuar 2021

Kõige enam külastusi tehti suvekuudel. Kui aprillikuud (24 936 külastust) võrrelda märtsikuuga (46 717 külastust), siis langes aprillis külastuste arv poole võrra ning kõige vähem külastusi sellel perioodil tehtigi Eestisse aprillikuus ja maikuus (32 235 külastust), kui läksid samm sammult rangemaks piirangud Eestisse sisenemiseks seoses viiruse levikuga. Suveperioodil külastati kõige enam Eestit juulis 2020 ehk kokku 132 256 külastust ja augustis

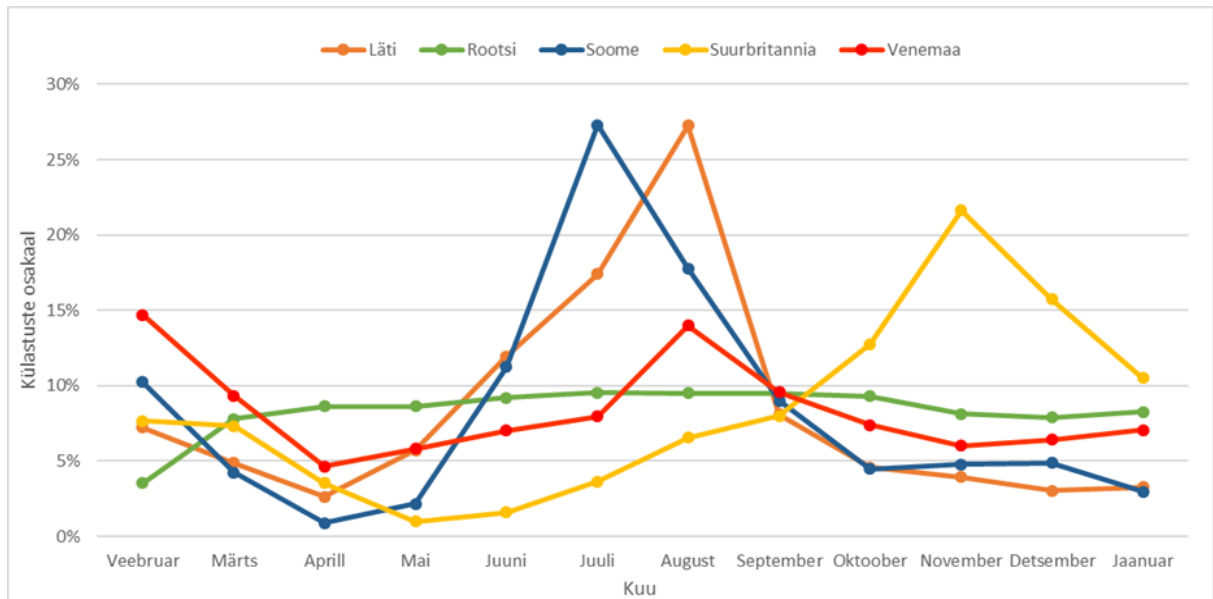
2020 mõne võrra vähem ehk 122 529 külastust. Selleks ajaks olid ka Eestis leevenenud COVID-19 levikuga seotud piirangud. Kuid taas septembris võrreldes augustikuuga järsult langes külastuste arv poole võrra (70 294 külastust). Peale oktoobrit külastuste arv tõusis novembrikuus (57 994) ning 2021. aasta jaanuarikuuks langes külastuste arv 44 209-ni. Joonisel 2 on välja toodud külastuste arv keskmiselt päevas lähtuvalt külastuse alguse kuust.

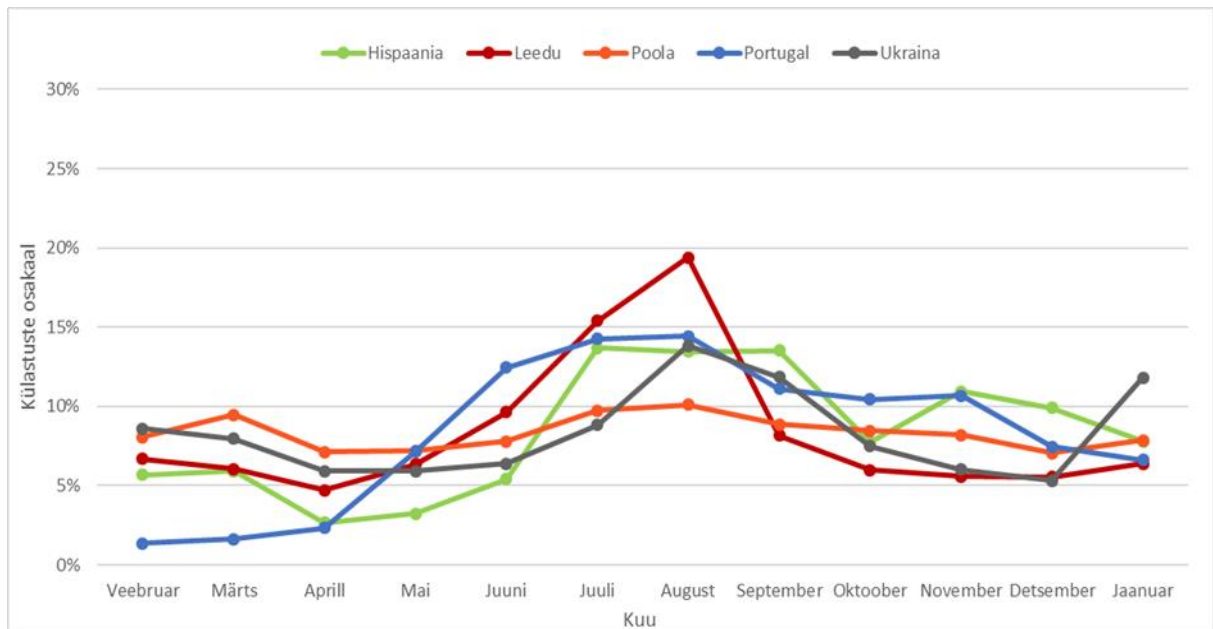
Joonis 2. Külastuste arv keskmiselt päevas lähtuvalt külastuse alguse kuust, veebruar 2020 kuni jaanuar 2021

Kõige enam külastusi tegid uuritaval perioodil Soomest ja Venemaalt pärit inimesed. Joonisel 3 ja 4 on välja toodud väliskülastajate viibimiste jaotus riigiti COVID-19 perioodil. Veebruaris ja märtsis oli ülekaalukalt reisijate hulgas samuti palju Soomest ja Venemaalt pärit inimesi. Kuid aprillikuus langesid külastused märgatavalt kõigi riikide külastajate seas, näiteks soomlaste külastuse arv langes 5 korda võrreldes märtsikuuga. Alates maikuust hakkas taas tõusma väliskülastajate arv. Suvekuudel oli väliskülastajaid kõige enam naaberriikidest ehk Soomest, Venemaalt, Lätist ja Leedust. Märkimist väärib see, et alates septembrikuust tõusis Suurbritanniast saabuvate külastajate arv märgatavalt ning novembrikuus oli sellest riigist kõige enam külastajaid. Poolast, Ukrainast, Portugalist ja

Hispaaniast pärit inimesed tegid suvekuudel külastusi rohkem kui teistel kuudel. Rootsist saabunud külastajate arv oli kogu periood väga stabiilne.

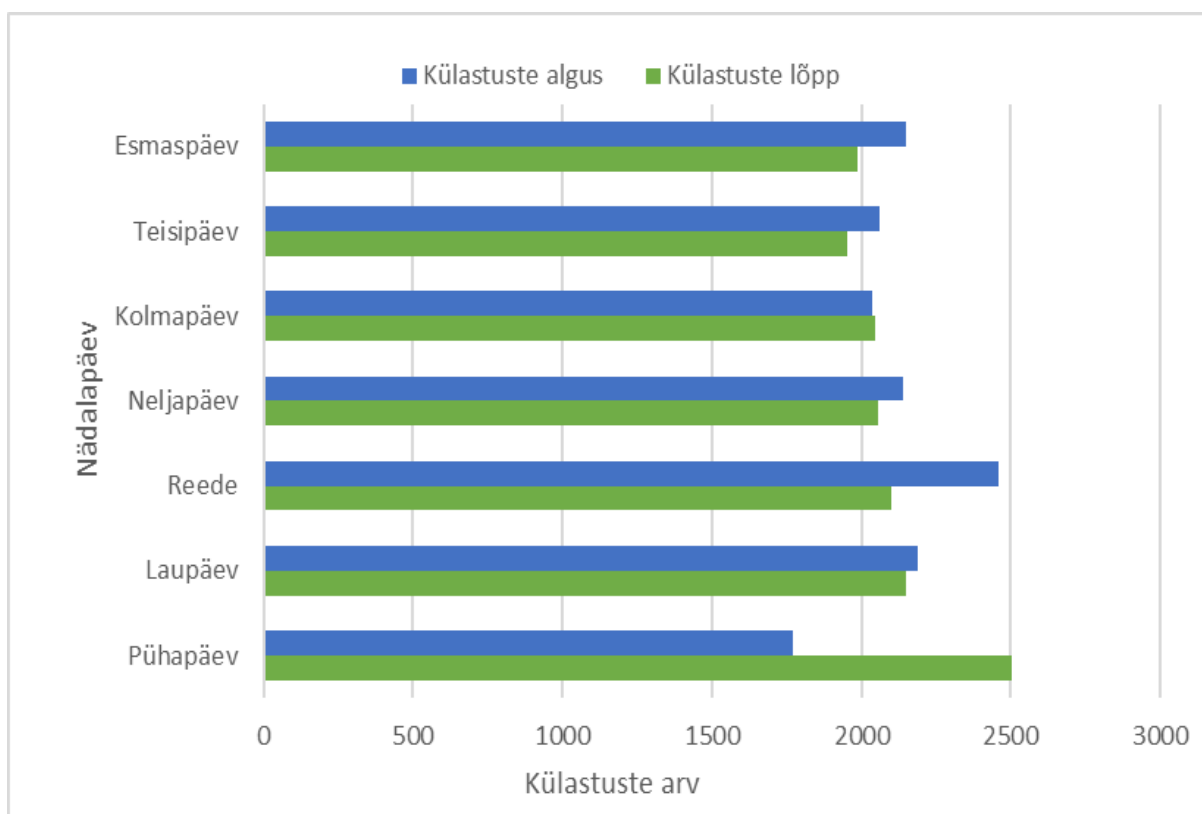

Joonis 3. Külastuste jaotus riikide ja kuude lõikes lähtuvalt külastuse alguse kuust, veebruar 2020 kuni jaanuar 2021

Joonis 4. Külastuste jaotus riikide ja kuude lõikes lähtuvalt külastuse alguse kuust, veebruar 2020 kuni jaanuar 2021

Nädalapäevadest eristub selgelt ülejäänud päevadest nädalalõpp (joonis 5). Kõige enam alustati külastusi reedel ja kõige vähem pühapäeval ning külastus lõppes enamustel väliskülastajatel pühapäeval. Esmaspäeval, teisipäeval, kolmapäeval, neljapäeval ja laupäeval on alustatud reise arv veidi üle 2000 (keskmiselt) ning reedel veidi alla 2500 (keskmiselt). Esmaspäeval ja teisipäeval on lõpetatud külastuste arv veidi alla 2000. Kolmapäeval, neljapäeval, reedel ja laupäeval on lõpetatud külastuste arv veidi üle 2000 (keskmiselt) ning pühapäeval 2500 (keskmiselt).

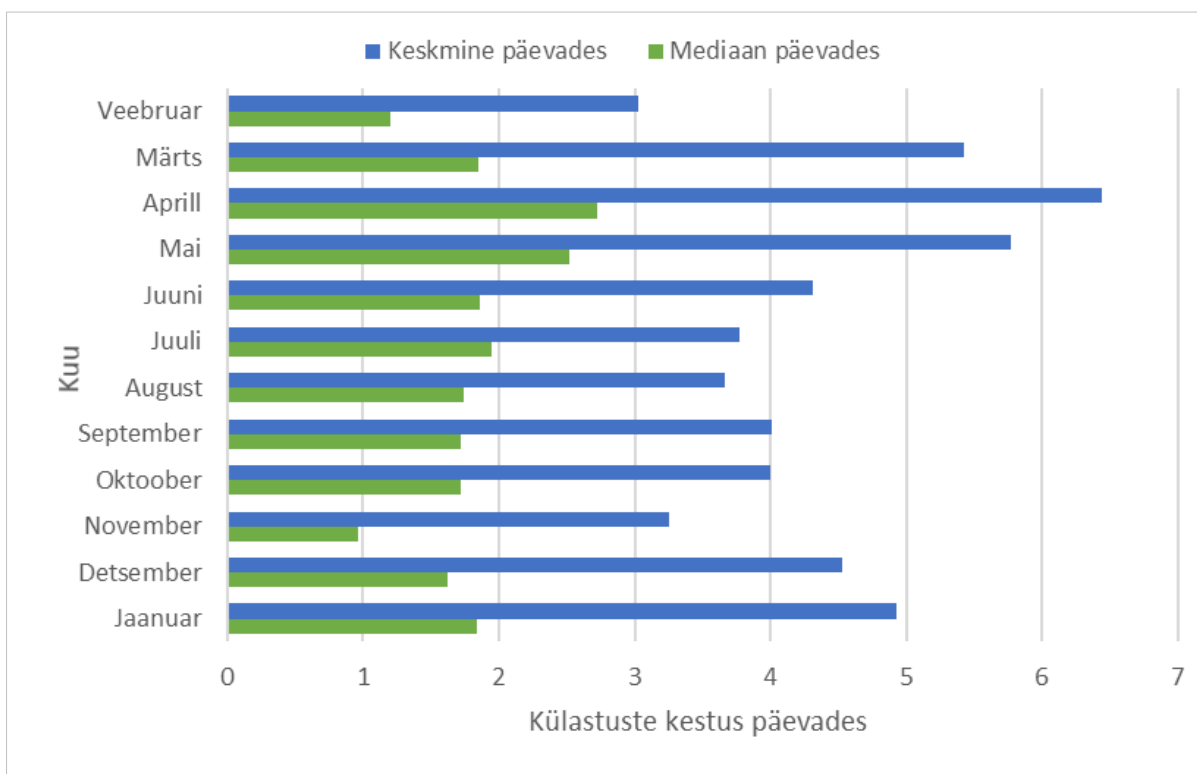

Joonis 5. Keskmise külastuste arv nädalapäevade lõikes veebruar 2020 kuni jaanuar 2021

3.2. Külastuste kestus

Eestisse saabunud väliskülastajate külastuse kestus oli keskmiselt 4,12 päeva ja mediaan 1,75 päeva. Võrreldes külastuste keskmisi kuude kaupa, siis näeme, et veebruaris alustatud külastused kestsid keskmiselt kõige vähem ehk 3 päeva, aga külastuste kestus pikenes märtsis, aprillis ja mais, kui kehtestati Eestisse reisimiseks piirangud. Aprillis alustatud külastused kestsid keskmiselt üle 6 päeva (kõige pikem), märtsis ja mais alustatud külastused olid võrreldes aprilliga lühemad ehk kestsid keskmisel üle 5 päeva. Suvekuudel on märgata

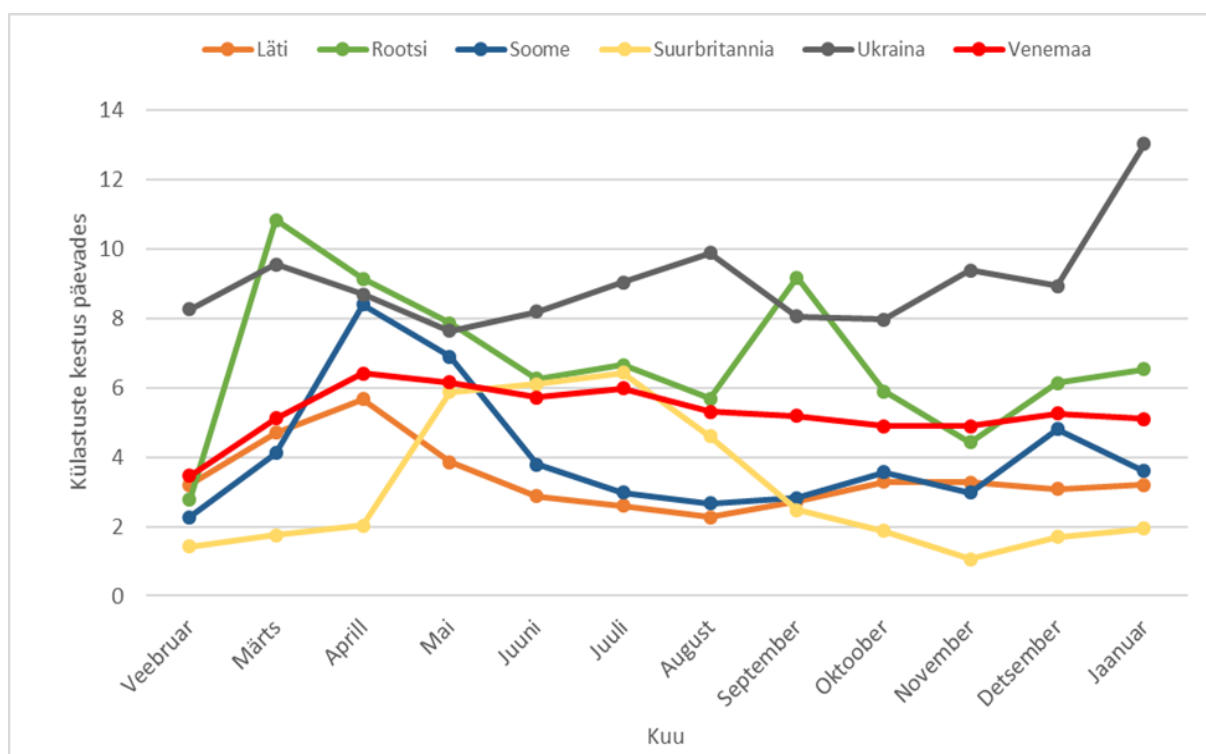
külastuste kestuste lühenemist. Juunis alustatud külastused kestsid üle 4 päeva ning juulis ja augustis üle 3 päeva. Sügisperioodi alguses külastuste kestus pikenes võrreldes suvekuudega. Septembris ja oktoobris alustatud külastused kestsid keskmiselt 4 päeva. Novembris alustatud külastuste kestus märgatavalt lühenes ehk keskmiselt kestsid veidi üle 3 päeva. 2020. aasta lõpus ja 2021. alguses taas külastuste kestused pikenesid. Detsembris alustatud külastused kestsid üle 4 päeva ja jaanuaris peaaegu 5 päeva (joonis 6).

Joonis 6. Külastuste keskmine kestus ja mediaan kuude kaupa veebruar 2020 kuni jaanuar 2021

Kui võrrelda külastuste keskmist kestust erinevatest riikidest pärit inimeste ja kuude lõikes, siis selgub, et erinevused külastuste kestuste vahel on märgatavad. Nii nagu ka muutus COVID-19 ehk 01.01.2020-31.01.2021 perioodil külastuste arv kuude lõikes, siis samuti muutus ka külastuste kestused kuude lõikes (joonis 7). Kõigist teistes selgelt eristuvad Ukrainast ja Rootsist pärit külastajad, kelle külastused on pikemad kui ülejäänud riikidest pärit külastajatel. Ukrainast pärit inimeste alustatud külastused kestsid kuude lõikes 8-10 päeva ning jaanuaris alustatud külastused 13 päeva. Rootsist pärit inimeste külastuste kestuste varieeruvus oli kõige suurem. Kui märtsis ja aprillis alustatud külastuste kestus oli keskmiselt

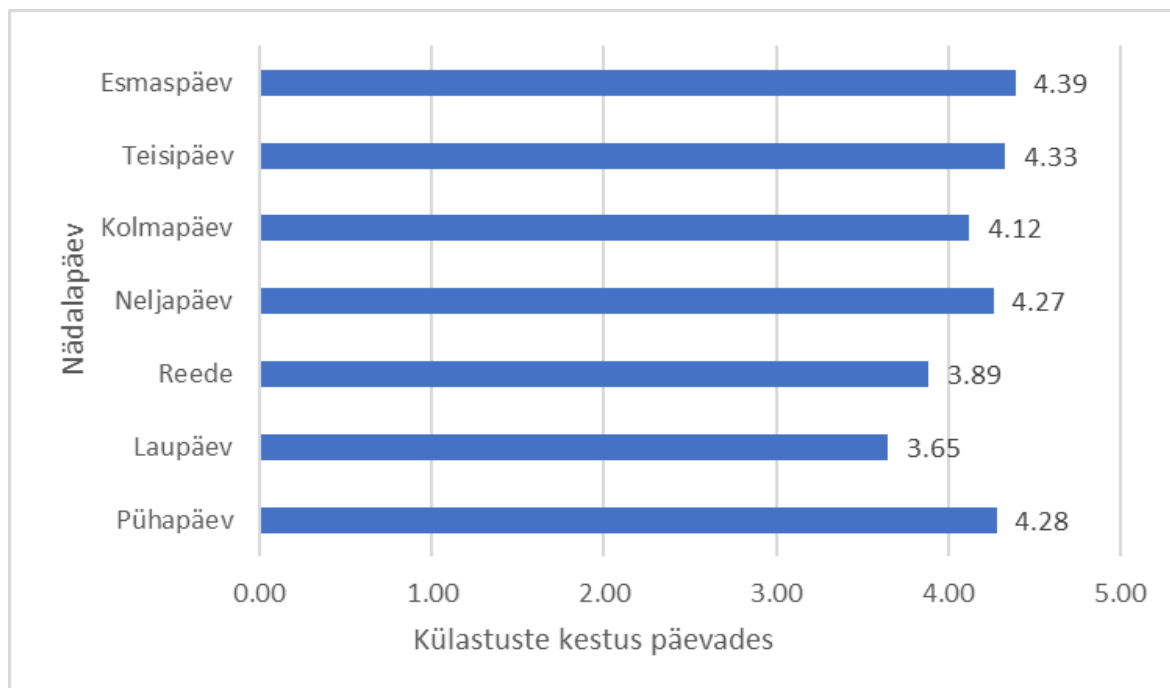
9-11 päeva, siis järgnevatel kuudel langes ning taas tõusis korraks septembriks ja seejärel taas langes. Soomest pärit inimeste alustatud külastuste kestused oli kõige pikemad aprillis ehk üle 8 päeva ning ülejäänud perioodil langesid ning kõige lühemad külastused algasid augustis ehk kestsid keskmiselt 3 päeva. Suurbritanniast pärit inimeste külastuste kestused pikenesid alates maist ning suvekuudel alustatud külastused kestsid veidi üle 6 päeva. Sügisperioodil alustatud külastused kestsid 1-2 päeva. Venemaalt pärit külastajate alustatud külastused kestsid kõige kauem aprillikuus ehk veidi üle 6 päeva ja peale seda uuritava perioodi lõpuni kestsid külastused keskmiselt 5-6 päeva. Samuti Lätist pärit külastajate alustatud külastused kestsid kõige kauem aprillikuus ehk veidi üle 5 päeva ja peale seda uuritava perioodi lõpuni kestsid külastused keskmiselt 2-4 päeva.

Joonis 7. Keskmise külastuste kestus riikide ja kuude lõikes lähtuvalt külastuse alguse kuust, veebruar 2020 kuni jaanuar 2021

Võrreldes külastuste kestust nädalapäevade lõikes lähtuvalt külastuse alguse nädalapäevast, siis eristub selgelt kõigist nädalapäevadest reede ja laupäev (joonis 8). Alates esmaspäevast kuni neljapäevani ja pühapäeval alanud külastuste kestused üksteisest oluliselt ei erine. Esmaspäeval alustatud külastused kestsid kõige kauem ehk keskmiselt 4,39 päeva, teisipäeval 4,33 päeva, kolmapäeval 4,12 päeva, neljapäeval 4,27 päeva ja pühapäeval 4,28 päeva. Reedel

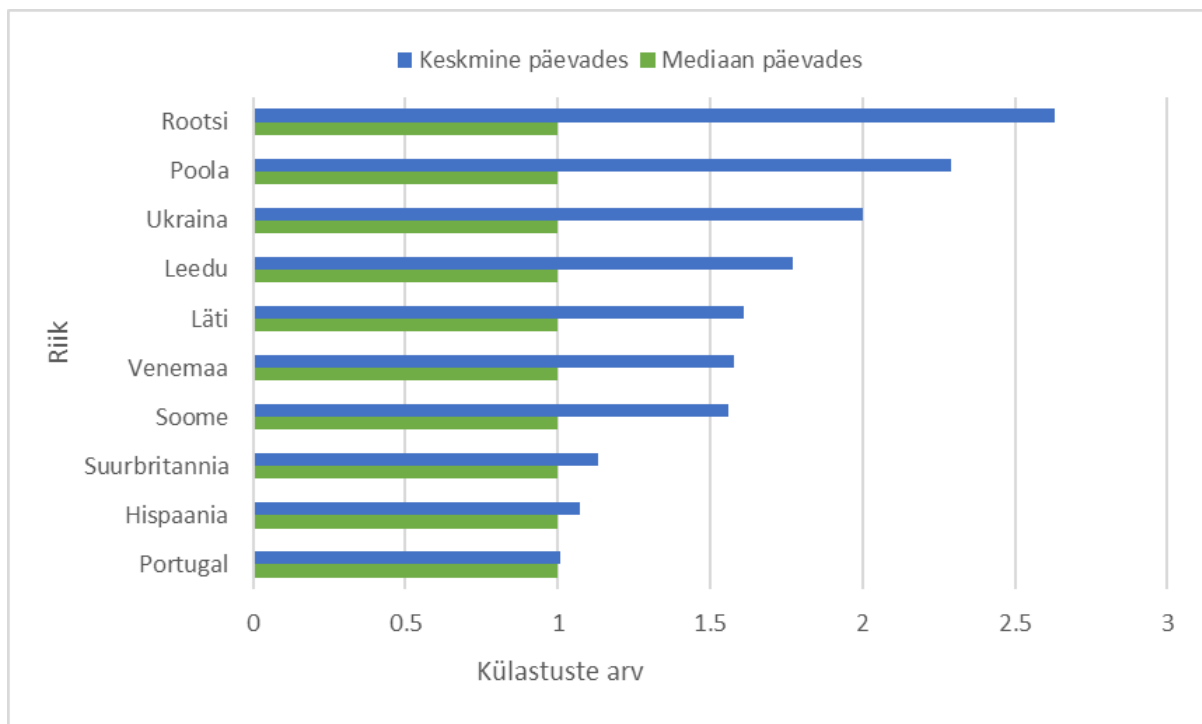
ja laupäeval alanud külastused on kõige lühemad võrreldes ülejäänud nädalapäevadel alanud reisidega. Laupäeval alustatud külastused kestsid kõige vähem ehk keskmiselt 3,65 päeva ja reedel 3,89 päeva.

Joonis 8. Keskmise külastuste kestus nädalapäevade lõikes lähtuvalt reisi alguse nädalapäevast, veebruar 2020 kuni jaanuar 2021

3.3. Külastuste sagedus

COVID 19 ehk 01.01.20-31.01.21 perioodil Eestisse saabunud väliskülastajate kogu perioodil tehtud külastuste arv oli keskmiselt 1,53 ja mediaan 1. Rootsist, Poolast ja Ukrainast pärit ühe inimese keskmiseks külastuste arvuks sel perioodil tuli 2 või enam. Leedust, Lätist, Venemaalt ja Soomest pärit ühe inimese keskmine külastuste arv sel perioodil jääb 1,5 kuni 2 vahele. Suurbritanniast, Hispaaniast ja Portugalist pärit ühe inimese keskmine külastuse arv jääb 1 kuni 1,5 vahele.

Joonis 9. Keskmine ja mediaan külastuste arv inimese kohta riikide lõikes, veebruar 2020 kuni jaanuar 2021

4. Arutelu

Magistritöö uuringu tulemustest selgus, et COVID-19 levik ja sellest tulenevad piirangud mõjutasid Eestisse reisivate välisküllastajate külastusi. Samuti UNWTO (2021) uuringu tulemused näitavad, et rahvusvahelised, riiklikud ja kohalikud reisipiirangud mõjutasid koheselt majandust, sealhulgas rahvusvahelisi reise, välis- ja siseturismi. Statistikaameti andmetest (2021) saame samuti välja lugeda, et 2020. aastal välituriste peatus Eestis 70% vähem võrreldes 2019. aastaga. Samuti Gössling et al. (2021) töid välja seisukoha, et rahvusvahelised, riiklikud ja kohalikud reisipiirangud mõjutavad rahvusvahelisi reise, siseturismi, külastusi ning seetõttu ka erinevad valdkondi nagu lennundust ja muud transporti, kruiise, majutust, toitlustust, konverentse, festivale, spordiüritusi jne. Kuna reisimine aeglustus kriisi tõttu kiiresti ja paljud riigid kehtestasid reisikeelde, sulgesid piire või kehtestasid reisijatele karantiini, vähenes rahvusvaheline turism järsult.

Kui vaadata Eestit külastanud reisijate päritoluriiki, siis töö analüüsist selgus, et kõige enam saabus küllastajaid uuritaval perioodil lähisriikidest: Soomest, Venemaalt, Lätist, Leedust, Rootsist. Kui võrrelda neid tulemusi kehtestatud piirangutega kriisi ajal, siis võib öelda, et Eesti naaberriikidele ei olnud kehtestatud kriisi alguses eripiiranguid, vaid teatud tingimustel pidid olema reisijad karantiinis. Edasised piirangud olid seotud sellega, milline oli reisija lähtekohariigi haigestunute arv 100 000 elaniku kohta. Isegi alates 28.09.2020 leevenes Lätist, Leedust ja Soomest põhjendatud juhtudel Eestisse saabujaile eneseisolatsiooni kohustus, et lihtsustada piiriülest liikumist ühtses majandusruumis. Seega saab öelda, et Eestit enim külastanud riikide reisijad olid mõjutatud kehtestatud piirangutest, aga teatud tingimustel ja perioodil oli neil ka rohkem liikumisvabadust. Magistritöö tulemusi kinnitavad ka Statistikaameti andmed (2021) ja nendest selgub, et 2020. aastal enim saabus välisküllastajaid lähiriikidest nagu Soome, Läti, Venemaa ning kaugemate riikide turistide arv vähenes.

Tulemustest selgub, et uuritaval perioodil tehtavad külastused kuude lõikes olid teatud määral mõjutatud kehtestatud reisipiirangutest. Tulemustest lähtuvalt saaks perioodi jagada kaheks: veebruar ehk enne piirangute kehtestamist ning ülejäänud kuud, kui algas COVID-19 viirusest tingitud ülemaailmne kriis. Mitmed autorid on seisukohal, et turisminõudlus on eriti tundlik ohutuse ja tervisega seotud kriiside suhtes (Blake & Sinclair, 2003; Hajibaba et al., 2015) ning rahvusvaheliste turistide reisiotsuseid on mõjutanud välised sündmused nagu hirm

pandeemiate ning isiku enda ohutusriskid on peamised tegurid, mis mõjutavad turistide sihtkoha valikuid (Madhavan & Rastogi, 2013; Seabra et al., 2013). Seega saab ka töö tulemustest vaadata, et reisijate külastuste arv langes järsult aprillis ja mais, kui kehtestati 12.03.2020 Eestis eriolukord ja esimesed piirangud riiki sisenemiseks. Kui COVID-19 levik vähenes ja alates 18.05.2020 leevenesid piirangud Eestisse reisimiseks, siis tõusis ka riiki saabuvate väliskülastajate arv ning kõige enam külastajaid oli uuritaval perioodil Eestis juuli- ja augustikuus. Sügise alguses külastuste arv taas langes, kuigi liikumisvabaduse piiranguid oluliselt ei muudetud. Märkimist väärib see, et teiste riikidega võrreldes alates septembrikuust tõusis Suurbritanniast saabuvate külastajate arv märgatavalt ning novembrikuus oli sellest riigist kõige enam külastajaid. Suurbritanniast pärit inimeste liikumist ja reisimist võis mõjutada ka 2020. aasta lõpus Suurbritannia lahkumine Euroopa Liidust, mis jõustus 31.12.2020. Kindlasti oli väliskülastajate reisimine mõjutatud ka enda koduriigis kehtestatud piirangutest. Teooriast lähtuvalt saab öelda, et turismisihtkoha valikute tegemisel on oluline ligipääsetavus (maanteed, lennu-, rongi- ja laevaliiklus) ning riiki sisenemise võimalused ja tingimused (UNWTO, 2017).

Võrreldes külastuste keskmisi kuude kaupa, siis tulemused näitavad, et kui kehtestati Eestis 12.03.2020 eriolukord ja teatud reisijatele isolatsioon, siis aprillis, märtsis ja mais alustatud külastused kestsid kõige kauem võrreldes teiste kuudega. Suvekuudel on märgata külastuste kestuste lühenemist, kui leevenesid ka piirangud. Sügisperioodi alguses külastuste kestus pikenes võrreldes suvekuudega. Novembris alustatud külastuste kestus märgatavalt lühenes. 2020. aasta lõpus ja 2021. alguses taas külastuste kestused pikenesid. Seega saab järeldada, et kõige enam mõjutasid eriolukorra alguses kehtestatud piirangud külastuste kestust.

Vaadeldes külastuste keskmist kestust erinevatest riikidest pärit inimeste ja kuude lõikes, siis selgub, et erinevused külastuste kestuste vahel on märgatavad. Andmetest näeb seda, et kõigist teistes selgelt eristuvad Ukrainast ja Rootsist pärit külastajad, kelle külastused on pikemad kui ülejäänud riikidest pärit külastajatel. Statistikaamet (2021) on öelnud, et 2020. aastal pikenes kaugematest riikidest tulevate turistide reisi kestused, mida pikendasid tõenäoliselt karantiinid ja reisipiirangud. Kuid Ukraina ja Rootsi ei ole Eestile kauged riigid ning nendest riikidest saabujatele ei kehtestatud ka eritingimusi. Soomest, Lätist, Venemaalt pärit inimeste alustatud külastuste kestused oli kõige pikemad aprillis ning ülejäänud perioodil langesid. Seega 12.03.2020 Eestis kehtestatud eriolukord ja esimesed

reisipiirangud mõjutasid kõige enam nende riikide reise kestusi. Suurbritanniast pärit inimeste külastuste kestused pikenesid alates maist ning suvekuudel alustatud külastused kestsid kõige kauem ning sügisperioodil alustatud külastused kestsid kõige vähem. Kui aasta lõpus kehtestati Suurbritanniast saabujatele eneseisolatsioon 14 päevani ja 2021. aasta lõpust SARS-CoV-2 testi kohustus, mis tuli teha 72 tundi enne reisi algust, siis pikenesid ka nende külastuste kestused. Erinevate riikide külastuste kestusi võrreldes saab järeldada, et kriisi alguses mõjutasid kehtestatud piirangud kõige enam külastuste kestusi.

Vaadates külastuste arvu nädalapäevade lõikes, siis eristus kõigist nädalapäevadest reede ja pühapäev. See näitab seda, et inimesed alustasid külastusi tihedamini reedel ning lahkusid riigist pühapäeval. Võrreldes külastuste kestust nädalapäevade lõikes, siis laupäeval alustatud reise olid kõige lühemad ning nädala alguses esmaspäeval alustatud külastused oli kõige pikemad. Kuna piiranguid ei kehtestatud nädalapäevadele, siis neid tulemusi ei saa omavahel võrrelda. Samas on Eesti riiklikus turismiarenduskavas (2013) maailma ja Euroopa turismisektori hetkeolukorda kirjeldades mainitud, et turismi mõjutavad praegu ja ka tulevikus mitmed üleilmsed sotsiaalmajanduslikud trendid, milleks reisimisel on suurem rõhuasetus individuaalsusel ja pikemate reise asendumine lühemate nädalalõpureisidega. Seega saab järeldada, et külastajad teevad enam külastusi nädalalõppudel.

Kui vaadata, kui sagedasti tehti külastusi Eestisse inimese kohta, siis ülekaalukalt reisivad sagedamini Rootsist, Poolast ja Ukrainast pärit külastajad. Seejärel alles Eesti lähiriigid Leedu, Läti, Venemaa ja Soome. Neid tulemusi vaadates võib arvata, et külastajate seas võis esineda ka hargmaiseid eestlasi ja pendelrändajaid. Samuti Hinsbergi et al., (2021) tehtud uuringus on välja toodud, et COVID-19 on mõjunud teatud reisimise trendidele ja pigem tehakse viimase hetke broneeringuid või reisiotsus tuleb spontaanselt. Samuti suureneb lähimate sihtkohtade külastatavuse kasv, mis tähendab, et reisitakse pigem lähiriikidest.

Kokkuvõttes saab järeldada, et Eestit lähiriikidest külastanud reisijad olid mõjutatud kehtestatud piirangutest, aga teatud tingimustel ja perioodil oli naaberriikidest tulijatel ka rohkem liikumisvabadust. Samuti uuritaval perioodil tehtavad külastused kuude lõikes olid ainult teatud määral mõjutatud kehtestatud reisipiirangutest. Erinevate riikide külastuste kestusi võrreldes saab järeldada, et kriisi alguses mõjutasid kehtestatud piirangud kõige enam külastuste kestusi. Üldiselt saab järeldada, et uuritaval perioodil reisiti pigem lähiriikidest ja külastajad teevad enam külastusi nädalalõppudel. COVID-19 levikust ja sellest tulenevate

piirangute mõjust väliskülastajate reisele oleks võimalik veel edasi uurida, kuna kriis hetkel kestab kogu maailmas ja Eestis ning lisaks saaks analüüsida, mis piirkondi reisijad külastasid kriisi ajal.

Käesolevas magistritöös annab passiivsete mobiilpositsioneerimise andmete analüüs hea ülevaate Eestit külastanud väliskülastajate ajalisest käitumisest COVID-19 ehk 01.01.2020-31.01.2021 perioodil. Uuringu läbiviimiseks sai mobiilpositsioneerimise andmete kaudu kaasata märkimisväärse hulga väliskülastajaid ning saab andmetest ka selekteerida korduvkülastajad. Kuid samas töös kasutati ainult ühe mobiiloperaatori andmeid, mis võib omada tulemustele teatud mõju (nt ala- või ülesindatus) teatud riikide turistide hulgas. Tulemustest ei saa informatsiooni ka selle kohta, mis oli väliskülastajate reisi eesmärk, miks nad valisid külastuseks just selle aja või mis põhjusel nad külastasid Eestit korduvalt. Hetkel oli magistritöö uuringu eesmärgiks uurida väliskülastajate reise hulka, kestusi ja sagedust, seega põhjuste väljaselgitamine ei olnud antud töös peamine. Kuid see informatsioon annaks palju juurde turistide käitumise kohta ja selleks tuleks läbi viia laiaulatuslik küsitlus väliskülastajate seas. Arvestades, et kriisi ajal on inimeste liikumine piiratud või keelatud, siis mobiilpositsioneerimise andmete kogumine on tõhus meetod, et analüüsida paljude väliskülastajate ajaruumilist käitumist.

Eestisse saabuvate väliskülastajate külastuste uurimine on oluline ja eriti seda kriisi olukordades, kui külastajaid on kordades vähem kui tavaliselt. Teades väliskülastajate ajalist käitumist on võimalik turismikorraldajatel paremini planeerida turundust ja arendada oma turismitooteid ja -teenuseid vastavalt sellele, millised on külastajate reisimise põhjused ja trendid.

Kokkuvõte

Alates COVID-19 pandeemia algusest on kehtestatud piiranguid inimeste liikumisele ja reisimisele. Rahvusvahelised, riiklikud ja kohalikud reisipiirangud mõjutasid koheselt majandust, sealhulgas rahvusvahelisi reise, välis- ja siseturismi. Rahvusvaheliste turistide saabumiste arv langes 2020. aastal võrreldes 2019. aastaga 74% ülemaailmsete reisipiirangute ja turisminõudluse languse tõttu. Arvestades praegust olukorda maailma ja Eesti turismivaldkonnas, on oluline omada täpsemat infot, kuidas kehtestatud piirangud inimeste liikumisele on mõjutanud välisküllastajate reise Eestisse.

Käesoleva magistritöös uuriti, kuidas muutusid Eestisse sisenevate välisküllastajate reisirid seoses COVID-19 levikuga ja sellest tulenevate piirangutega. Töös on kasutatud perioodil 01.02.2020-31.01.2021 Elisa Eesti AS passiivse mobiilpositsioneerimise andmeid. Nende põhjal on kõigepealt välja arvutatud välisküllastajate jaotus osakaalude järgi ja kuude lõikes. Seejärel on välja arvutatud keskmine külastuste arv ja kestus kuude, nädalapäevade lõikes. Järgmiseks on uuritud kuidas jagunevad reiside osatähtsused sõltuvalt reisi tunnustest (päritoluriik, külastuste arv, reisi kestus). Tulemusi on võrreldud kehtestatud piirangutega Eestisse reisimiseks seoses COVID-19 levikuga.

Uuringu tulemustest selgus, et Eestit lähiriikidest külastanud reisijad olid mõjutatud kehtestatud piirangutest, aga teatud tingimustel ja perioodil oli naaberriikidest tulijatel ka rohkem liikumisvabadust. Samuti uuritava perioodil tehtavad külastused kuude lõikes olid ainult teatud määral mõjutatud kehtestatud reisipiirangutest. Erinevate riikide külastuste kestusi võrreldes saab järeldada, et kriisi alguses mõjutasid kehtestatud piirangud kõige enam külastuste kestusi. Uuritaval perioodil reisis pigem lähiriikidest ja küllastajad teevad enam külastusi nädalalõppudel.

Eestisse saabuvate välisküllastajate külastuste uurimine on oluline ja eriti seda kriisi olukordades, kui küllastajaid on kordades vähem kui tavaliselt. Teades välisküllastajate ajalist käitumist on võimalik turismikorraldajatel paremini planeerida turundust ja arendada oma turismitooteid- ja teenuseid vastavalt sellele, millised on küllastajate reisimise põhjused ja trendid.

The impacts of COVID-19 restrictions on inbound tourism to Estonia

Elys Pikla

Summary

Tourism is an important part of overall economic activity, as what is happening in the tourism market is closely linked to all other sectors of the economy. Since the beginning of the COVID-19 pandemic, restrictions have been imposed on the movement and travel of people. International, national and local travel restrictions immediately affected the economy, including international travel, foreign and domestic tourism. The number of arrivals by international tourists fell by 74% in 2020 compared to 2019 due to global travel restrictions and a decline in tourism demand.

The purpose of this masters thesis is to find out how the travels of foreign visitors entering Estonia changed due to the spread of COVID-19 and the constraints that result from it. The work will examine trips by foreign visitors during the period 01.02.2020-31.01.2021 based on passive mobile positioning data. The work is based on Elisa Eesti AS data, which is one of the three main mobile operators in Estonia.

The results of the survey showed that travellers visiting Estonia from nearby countries were affected by the restrictions imposed, but under certain conditions and during the period, those coming from neighbouring countries also enjoyed more freedom of movement. Also, during the period under investigation, monthly visits were only to some extent affected by the established travel restrictions. Comparing the duration of visits from different countries, it can be concluded that at the beginning of the crisis the restrictions imposed had the greatest impact on the duration of visits. During the period under investigation, more trips were made from nearby countries, and visitors make more visits on weekends.

In this master's thesis, the analysis of passive mobile positioning data provides a good overview of the temporal behaviour of foreign visitors visiting Estonia during the COVID-19 or 01.01.2020-31.01.2021 period.

It is important to study visits by foreign visitors arriving in Estonia, especially in crisis

situations, when there are many times fewer visitors than usual. Knowing the temporal behaviour of foreign visitors, it is possible for tourism operators to better plan marketing and develop their tourism products and services according to the reasons and trends of visitors' travel.

Tänuavaldused

Soovin tänada oma juhendajaid Siiri Silma ja Janika Rauni, kes olid suureks abiks töö koostamisel ja andsid alati head nõu ning tagasiside. Samuti soovin tänada oma kursusekaaslast Lagle ja Triinu, kes motiveerisid rasketel hetkedel edasi kirjutama. Viimaks soovin tänada ka oma perekonda nende toetuse eest.

Kirjanduse loetelu

Ahas, R., & Mark, Ü. (2005). Location based services—New challenges for planning and public administration? *Futures*, 37(6), 547–561.

Ahas, R., Aasa, A., Mark, Ü., Pae, T., & Kull, A. (2007). Seasonal tourism spaces in Estonia: Case study with mobile positioning data. *Tourism Management*, 28(3), 898–910.

Ahas, R., Aasa, A., Roose, A., Mark, Ü., & Silm, S. (2008). Evaluating passive mobile positioning data for tourism surveys: An Estonian case study. *Tourism Management*, 29(3), 469–486.

Baggio, R., Scott, N., & Cooper, C. (2010). Improving tourism destination governance: A complexity science approach. *Tourism Review*, 65(4), 51–60.

Barkauskas, V., Barkauskienė, K., & Jasinskas, E. (2015). Analysis of Macro Environmental Factors Influencing the Development of Rural Tourism: Lithuanian Case. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 213, 167–172.

Blake, A., & Sinclair, M. T. (2003). TOURISM CRISIS MANAGEMENT: US Response to September 11. *Annals of Tourism Research*, 30(4), 813–832.

Camilleri, M. A. (2018). The Branding of Tourist Destinations: Theoretical and Empirical Insights. *United Kingdom: Emerald Group Publishing*.

Cavlek, N. (2002). Tour operators and destination safety. *Annals of Tourism Research*, 29(2), 478–496.

Dongwook K., Sungbum K. (2017). The Role of Mobile Technology in Tourism: Patents, Articles, News, and Mobile Tour App Reviews. Viimati vaadatud 16.05.2021
<https://www.mdpi.com/2071-1050/9/11/2082>

Duan, J., Xie, C., & Morrison, A. M. (2021). Tourism Crises and Impacts on Destinations: A Systematic Review of the Tourism and Hospitality Literature. *Journal of Hospitality & Tourism Research*

Eesti Pank. (2021) Eestil jäi 2020. aastal koroonakriisi tõttu välisturistidelt saamata miljard eurot. Eesti Pank. Viimati vaadatud 20.04.2021 leheküljel
<https://www.eestipank.ee/press/eestil-jai-2020-aastal-koroonakriisi-tottu-valisturistidelt-saamata-miljard-eurot-09022021>

Genç, R. (2018). Catastrophe of Environment: The Impact of Natural Disasters on Tourism Industry. *Journal of Tourism & Adventure*, 1(1), 86–94.

Ghaderi, Z., Saboori, B., & Khoshkam, M. (2017). Does security matter in tourism demand? *Current Issues in Tourism*, 20(6), 552–565.

- Glaesser, D.** (2007). Crisis management in the tourism industry. *Butterworth-Heinemann*.
- Goodwin, H.** (2005). Natural disasters and tourism. *ICRT Occasional Paper*
- Gretzel, U., Werthner, H., Koo, C., & Lamsfus, C.** (2015). Conceptual foundations for understanding smart tourism ecosystems. *Computers in Human Behavior*, 50, 558–563.
- Gössling, S., Scott, D., & Hall, C. M.** (2021). Pandemics, tourism and global change: A rapid assessment of COVID-19. *Journal of Sustainable Tourism*, 29(1), 1–20.
- Hajibaba, H., Gretzel, U., Leisch, F., & Dolnicar, S.** (2015). Crisis-resistant tourists. *Annals of Tourism Research*, 53, 46–60.
- Hardy, A., Hyslop, S., Booth, K., Robards, B., Aryal, J., Gretzel, U., & Eccleston, R.** (2017). Tracking tourists' travel with smartphone-based GPS technology: A methodological discussion. *Information Technology & Tourism*, 17(3), 255–274.
- Hosie, P., & Pforr, C.** (2016). Crisis Management in the Tourism Industry: Beating the Odds? *Routledge*
- Järv, O., Tominga, A., Müürisepp, K., & Silm, S.** (2021). The impact of COVID-19 on daily lives of transnational people based on smartphone data: Estonians in Finland. *Journal of Location Based Services*, 0(0), 1–29.
- Kiliçlar, A., Usakli, A., & Tayfun, A.** (2018). Terrorism prevention in tourism destinations: Security forces vs. civil authority perspectives. *Journal of Destination Marketing & Management*, 8, 232–246.
- Kriis.ee.** (2020). Reisimine ja kaubavedu. Viimati vaadatud 22.05.2021
<https://www.kriis.ee/et/reisimine-kaubavedu>
- Lambing, M.** (2020). 2019. Aasta majandusülevaade. Viimati vaadatud 22.03.2021
https://www.mkm.ee/sites/default/files/majandusulevaade_2019_0.pdf
- Madhavan, H., & Rastogi, R.** (2013). Social and psychological factors influencing destination preferences of domestic tourists in India. *Leisure Studies*, 32(2), 207–217.
- Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium (MKM).** (2013). Eesti riiklik turismiarenduskava 2014–2020. Viimati vaadatud 18.03.2021 leheküljel
<https://www.riigiteataja.ee/aktiis/3191/1201/3015/lisa.pdf>
- Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium (MKM).** (2020). 2020. aasta majandusülevaade Viimati vaadatud 15.04.2021 leheküljel
https://www.mkm.ee/sites/default/files/majandusulevaade_2019_0.pdf
- Masiero, L., & Qiu, R. T. R.** (2018). Modeling reference experience in destination choice. *Annals of Tourism Research*, 72, 58–74.

- Madhavan, H., & Rastogi, R.** (2013). Social and psychological factors influencing destination preferences of domestic tourists in India. *Leisure Studies*, 32(2), 207–217.
- McKercher, B., Tolkach, D., Mahadewi, N. M. E., & Byomantara, D. G. N.** (2021). Individual tourism systems. *Tourism Management*, 82, 104187.
- Milenov, G.** (2007). Handbook of Disaster Research Handbooks of Sociology and Social Research. *Delaware*
- Morakabati, Y.** (2013). Tourism in the Middle East: Conflicts, Crises and Economic Diversification, Some Critical Issues. *International Journal of Tourism Research*, 15(4), 375–387.
- Morrison, A. M.** (2018). Marketing and Managing Tourism Destinations. *Abigton and New York: Routledge*.
- Nicoletta, R., & Servidio, R.** (2012). Tourists' opinions and their selection of tourism destination images: An affective and motivational evaluation. *Tourism Management Perspectives*, 4, 19–27.
- Novelli, M., Gussing Burgess, L., Jones, A., & Ritchie, B. W.** (2018). 'No Ebola...still doomed' – The Ebola-induced tourism crisis. *Annals of Tourism Research*, 70, 76–87.
- OECD.** (2018.) Analysing megatrends to better shape the future of tourism Viimati vaadatud 21.03.2021 leheküljel <https://doi.org/10.1787/d465eb68-en>
- Page, S., Song, H., & Wu, D. C.** (2012). Assessing the Impacts of the Global Economic Crisis and Swine Flu on Inbound Tourism Demand in the United Kingdom. *Journal of Travel Research*, 51(2), 142–153.
- Pencarelli, T.** (2020). The digital revolution in the travel and tourism industry. *Information Technology & Tourism*, 22(3), 455–476.
- Ram, Y., Björk, P., & Weidenfeld, A.** (2016). Authenticity and place attachment of major visitor attractions. *Tourism Management*, 52, 110–122.
- Rastegar, R., Higgins-Desbiolles, F., & Ruhanen, L.** (2021). COVID-19 and a justice framework to guide tourism recovery. *Annals of Tourism Research*, 103161.
- Raun, J., Ahas, R., & Tiru, M.** (2016). Measuring tourism destinations using mobile tracking data. *Tourism Management*, 57, 202–212.
- Ritchie, J. R. B., Molinar, C. M. A., & Frechtling, D. C.** (2010). Impacts of the World Recession and Economic Crisis on Tourism: North America. *Journal of Travel Research*, 12.

Rittichainuwat, B., Nelson, R., & Rahmafitria, F. (2018). Applying the perceived probability of risk and bias toward optimism: Implications for travel decisions in the face of natural disasters. *Tourism Management*, 66, 221–232.

Saarinen, J. (2004). 'Destinations in change': The transformation process of tourist destinations. *Tourist Studies*, 4(2), 161–179.

Saluveer, E., Raun, J., Tiru, M., Altin, L., Kroon, J., Snitsarenko, T., Aasa, A., & Silm, S. (2020). Methodological framework for producing national tourism statistics from mobile positioning data. *Annals of Tourism Research*, 81, 102895.

Scott, N., & Laws, E. (2006). Tourism Crises and Disasters: Enhancing Understanding of System Effects. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 19(2–3), 149–158.

Seabra, C., Dolnicar, S., Abrantes, J. L., & Kastenholz, E. (2013). Heterogeneity in risk and safety perceptions of international tourists. *Tourism Management*, 36, 502–510.

Sigala, M. (2018). New technologies in tourism: From multi-disciplinary to anti-disciplinary advances and trajectories. *Tourism Management Perspectives*, 25, 151–155.

Silm, S., Järv, O. (2020). Mobiiltelefonid ühiskonna aegruumilises analüüsis. Kuidas mõista andmestunud maailma? Metodoloogiline teejuht. Koostanud ja toimetanud Anu Masso, Katrin Tiidenberg ja Andra Siibak, Tallinna Ülikooli kirjastus

Statistikaamet. (2020) Majutusettevõtetes peatub aina rohkem turiste. Viimati vaadatud 17.04.2021 leheküljel <https://www.stat.ee/index.php/et/uudised/pressiteade-2020-006>

Statistikaamet. (2021) Möödunud aasta viis majutusasutustest turistid ja murdis trende Viimati vaadatud 18.04.2021 leheküljel <https://www.stat.ee/et/uudised/moodunud-aasta-viis-majutusasutustest-turistid-ja-murdis-trende>

Stylidis, D., & Terzidou, M. (2014). Tourism and the economic crisis in Kavala, Greece. *Annals of Tourism Research*, 44, 210–226.

Stylos, N., Vassiliadis, C. A., Bellou, V., & Andronikidis, A. (2016). Destination images, holistic images and personal normative beliefs: Predictors of intention to revisit a destination. *Tourism Management*, 53, 40–60.

Zhang, H., Wu, Y., & Buhalis, D. (2018). A model of perceived image, memorable tourism experiences and revisit intention. *Journal of Destination Marketing & Management*, 8, 326–336.

Hinsberg, A., Hallik, M., Kask, S., Kask, T., Lees, K., Piirman, M., Pärl, Ü., Raagmaa, G., Roosipõld, A., Tamberg, T., Viin, T., Vissak, T., Õun, K. (2021). COVID-19 mõju turismile omastele majandusharudele ja kaasnevad mõjud teistele majandusharudele. Viimati

vaadatud 20.05.2021 https://static.visitestonia.com/docs/3638987_c-19-taisaruanne-24-03-21.pdf

Toader, C.-S., Brad, I., Sămbotin, D., Hurmuzache, T. C., & Martin, S. C. (2014). Aspects Factors that Contribute to the Choice of Tourism Destinations by Tourists. *Lucrări Științifice Management Agricol*, 16(4), 140.

Tooman, H. (2010). *Kuidas kasvab tursimipuu? Turismimajanduse alused*. Tallinn: Argo 305p

Tooman, H., & Müristaja, H. (2008). *Turismisihkoha arendus ja turundus*. Tallinn: Argo 166p

Torabian, P., & Mair, H. (2017). (Re)constructing the Canadian border: Anti-mobilities and tourism. *Tourist Studies*, 17(1), 17–35.

Turu-uuringute AS. (2020). Kõige rohkem erakliente on 36%-lise turuosaga Elisal. Viimati vaadatud 22.05.2021 leheküljel <https://turu-uuringute.eu/koige-rohkem-erakliente-on-36-lise-turuosaga-elisal/>

UNISDR. (2009) Terminology on Disaster Risk Reduction from Viimati vaadatud 16.03.2021 leheküljel https://unisdr.org/files/7817_UNISDRTerminologyEnglish.pdf

UNWTO. (2007). A Practical Guide to Tourism Destination Management. Viimati vaadatud 16.05.2021 <https://docplayer.net/21304038-A-practical-guide-to-tourism-destination-management.html>

UNWTO. (2010). International recommendations for tourism statistics 2008. United Nations. Viimati vaadatud 16.03.2021 leheküljel https://unstats.un.org/unsd/publication/Seriesm/SeriesM_83rev1e.pdf#page=21

UNWTO. (2011). Toolbox for Crisis Communications in Tourism: Checklist and Best Practices. Spain Viimati vaadatud 21.05.2021 leheküljel <https://doi.org/10.18111/9789284413652>

UNWTO. (2019). Tourism Definitions | Définitions du tourisme de l'OMT | Definiciones de turismo de la OMT. Spain. Viimati vaadatud 16.03.2021 leheküljel <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284420858>

UNWTO. (2020). International Tourism Highlights, 2020 Edition. Viimati vaadatud 21.03.2021 leheküljel <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284422456> (21.03.2021)

UNWTO. (2021). UNWTO World Tourism Barometer (English Version), 19(1), 1–42. Viimati vaadatud 18.05.2021 <https://doi.org/10.18111/wtobarometereng.2021.19.1.1>

Vidal, B. (2019). The New Technology and Travel Revolution. Viimati vaadatud 20.03.2021
<https://www.wearemarketing.com/blog/tourism-and-technology-how-tech-is-revolutionizing-travel.html>

Weaver, D. B., & Lawton, L. (2014). Tourism Management Fifth edition. *Australia: John Wiley & Sons.*

WTTC. (2020) Global Economic Impact Trends 2020. Viimati vaadatud 21.03.2021
leheküljel
<https://wttc.org/Portals/0/Documents/Reports/2020/Global%20Economic%20Impact%20Trends%202020.pdf?ver=2021-02-25-183118-360>

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, **Elys Pikla**,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose
COVID-19 piirangute mõju Eestisse sisenevate välisküllastajate reisele,
mille juhendajad on **Siiri Silm ja Janika Raun**,
reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace
kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks
Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative
Commonsi litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost
reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja
kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega
isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Elys Pikla

24.05.2021